

สรุปการสัมมนา “วิถีพลังไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง”
งานมหกรรมสัมมนาชุมชนเข้มแข็ง ครั้งที่ 1
ระหว่างวันที่ 21-23 มกราคม 2546
ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

เลขที่ 2044/28-33 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร 10320

โทร. 0-2718-0911 FAX 0-2718-0937

E-mail : codi@codi.or.th homepage : www.codi.or.th

ที่ปรึกษา	ไพฑูรย์	วัฒนศิริธรรม
	สมสุข	บุญญะบัญชา
	จิริกา	นุतालย์
	สิน	สือสวน

บรรณาธิการ	พรรณทิพย์	เพชรมาก
	อัญชลี	แย้มพยนต์
	ศรีไพร	บุญสังข์
	กนิษฐา	สุวัตรกุล
	อูมา	ทับเที่ยง
	ชลกาญจน์	ฮาชันนารี
	เอกชัย	ปิ่นแก้ว
	ยุพา	ทองทิพย์เจริญ

สารบัญ

คำนำ

จุดประกาย “วิถีพลังไท”

เสวนา “วิถีพลังไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง”

การสัมมนากลุ่มย่อย “วิถีพลังไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง”

การสัมมนา และข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี

สรุปแนวทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง

ความคืบหน้าที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากการสัมมนา

ภาคผนวก

- มหกรรมชุมชนเข้มแข็ง ครั้งที่ 1
- รายชื่อกลุ่มย่อย และผู้เข้าร่วมสัมมนา

คำนำ

งานมหกรรมสัมมนา “วิถีพลังไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง” เป็นงานที่เครือข่ายองค์กรชุมชนทั่วประเทศได้ร่วมกันจัดขึ้น โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมสนับสนุน

จากการที่เครือข่ายองค์กรชุมชนร่วมกันทำงานแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยยึดหลักการพึ่งตนเองบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เห็นความสำคัญว่าจำเป็นต้องร่วมกันรณรงค์และเผยแพร่แนวทางการพัฒนาที่มุ่งให้ชุมชนพึ่งตนเองอย่างจริงจัง และเกิดผลต่อนโยบายรัฐบาล จึงได้ร่วมกันจัดงานมหกรรมสัมมนาในแต่ละภาคสี่ภาค ในวันที่ 21 – 23 มกราคม 2546 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์เพื่อสรุปบทเรียนของชุมชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเอง เชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรชุมชน กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเพื่อชุมชนพึ่งตนเองในระดับปฏิบัติและนโยบาย และเผยแพร่แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่สังคมโดยรวม เนื้อหาหลัก คือ “การพัฒนาเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง บนพื้นฐานภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น” โดยมีกิจกรรมหลัก ดังนี้

1. การสัมมนาวิชาการ “วิถีพลังไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง” การประชุมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาตนเองของชุมชน แนวทางการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองในประเด็นต่าง ๆ 19 เรื่อง กำหนดทิศทางงานสำคัญที่ขบวนการองค์กรชุมชนจะร่วมกันทำในช่วงต่อไป และข้อเสนอการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงาน โดยในช่วงท้ายของการสัมมนา ฯพลฯ นายกรัฐมนตรี ได้มาร่วมเสวนาด้วย

2. การแสดงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาชุมชนและศิลปพื้นบ้านจากภาคต่าง ๆ การสาธิต/ถ่ายทอดภูมิปัญญาชุมชนจากภาคที่เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง

3. การแสดงนิทรรศการ แสดงหลักปรัชญาชุมชนพึ่งตนเอง ตัวอย่างรูปธรรมการพึ่งตนเองและเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในประเด็นต่าง ๆ 80 กรณีตัวอย่าง และนิทรรศการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

งานมหกรรมสัมมนาครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งผู้แทนเครือข่ายองค์กรชุมชนจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ ผู้แทนหน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาชุมชนภาครัฐและภาคเอกชน นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา สื่อมวลชนและประชาชนผู้สนใจอีกส่วนหนึ่ง รวมประมาณ 5,000 คน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในทุกระดับ อีกทั้งได้ร่วมกันสรุปบทเรียนแนวทางการทำงานร่วมกัน ตลอดจนข้อเสนอแนะระดับนโยบายที่น่าสนใจหลายประการ

ซึ่งพอที่จะสรุปสาระสำคัญแนวทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง ได้ดังนี้

1. สิ่งที่ขบวนการองค์กรชุมชนจะดำเนินการ

1.1 ความมุ่งมั่นเพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ จะต้องดำเนินการ ดังนี้

- 1) การพัฒนาตนเองและครอบครัว ร่วมกันสร้างให้เกิดจิตสำนึกความพอเพียง ปรับวิธีคิดจากผลิตเพื่อขายเป็นผลิตเพื่ออยู่ เพื่อกิน การเอื้ออาทรต่อผู้คนและธรรมชาติ ลดการพึ่งพิงภายนอก ศึกษาเรียนรู้ วิจัยด้วยตนเอง
- 2) ขยายเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน รวมพลังมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน ขยายกลุ่ม/องค์กร เครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชน เชื่อมโยงสู่การเป็นเครือข่ายทั้งระดับท้องถิ่น ภาค ประเทศ
- 3) ยกย่ององค์ความรู้ของชุมชนบนฐานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา/การแก้ไขปัญหาของชุมชน
- 4) สร้างกระบวนการแผนชุมชน แผนชีวิต พิชิตความยากจน ใช้แผนชีวิตชุมชน เป็นยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการพัฒนาสร้างจิตสำนึกร่วม นำไปสู่การจัดการกองทุนทรัพยากรของชุมชนอย่างเอื้ออาทร และเชื่อมโยงกันเป็นระบบแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) ทำงานให้เกิดรูปธรรม เชื่อมโยงสู่เป้าหมาย และขยายผล
- 6) สร้างพันธมิตรการพัฒนาประสานภาคีความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน
- 7) สรุปบทเรียนประเมินผล เพื่อแก้ไขปัญหาและสานต่อการพัฒนา รวมทั้งขยายผลการเรียนรู้สู่ภาคีให้เกิดความเชื่อมโยงประสานการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

1.2 ทิศทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาของขบวนการชุมชน โดยแยกตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) องค์กรการเงิน : บูรณาการกองทุนสู่ธนาคารชุมชน ออมทรัพย์เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านเงินทุนของชุมชน ลดการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนภายนอกส่วนด้านสวัสดิการชุมชน มุ่งสร้างสวัสดิการจากทุกฐานกิจกรรมพัฒนาของชุมชน
- 2) เกษตรกรรมพึ่งตนเอง ขยายความคิด เปลี่ยนวิธีการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ ปรับวิธีคิดจากผลิตเพื่อขายเป็นการผลิตเพื่ออยู่เพื่อกิน
- 3) เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง สร้างจิตสำนึก กิน - ใช้สินค้าชุมชน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ชุมชนหันมาบริโภคสินค้าชุมชนในท้องถิ่น สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค

- 4) ทรัพยากรธรรมชาติ มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ ชุมชนเข้ามาจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ทะเล โดยใช้/รักษา และพัฒนาอย่างเกื้อกูล
- 5) วัฒนธรรมภูมิปัญญา นำวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ใช้หลักธรรมเป็นฐานในงานพัฒนา ถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่เยาวชนรุ่นหลัง
- 6) แผนแม่บทชุมชน “การสร้างแผนชุมชน แผนชีวิต พิชิตความยากจน”
- 7) ท่ออยู่อาศัย เมืองน่าอยู่ คือ สร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัย “มีบ้านมั่นคง ชุมชนร่วมสร้าง”
- 8) เยาวชน และผู้สูงอายุ “สร้างขบวนการเยาวชนในขบวนการองค์กรชุมชน เชิดชูคุณค่าผู้สูงอายุ/ร่วมพัฒนาชุมชน” สร้างพื้นที่ให้เยาวชน/ผู้สูงอายุมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง
- 9) ชนเผ่า/คนพลัดถิ่น รวมกลุ่มเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส
- 10) ลือพื้นบ้าน ใช้สื่อพื้นบ้าน วิทย์ชุมชน เชื่อมโยงเครือข่าย กระจายข่าวสาร เสริมงานพัฒนา สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

2. สิ่งที่ชุมชนกับรัฐดำเนินการร่วมกัน

- 1) สร้างค่านิยม ปลุกจิตสำนึก ในการใช้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คน
- 2) ส่งเสริมการใช้หลักสันติธรรม ศาสนธรรม นำชุมชนสู่การพึ่งตนเอง
- 3) อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคม เช่น ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร ภูมิปัญญา ความเอื้ออาทร และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 4) เสริมสร้างความร่วมมือแบบพหุภาคี ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 5) พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสู่สาธารณะ

3. ข้อเสนอให้รัฐสนับสนุน

- 1) นโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน/ชุมชนท้องถิ่นในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่น
- 2) การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนา

4. บทบาทของ พอช. ในการสนับสนุนขบวนการชุมชน

- 1) การเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
- 2) พัฒนาฐานข้อมูลให้เป็นฐานการวางแผนการพัฒนา
- 3) ยกย่ององค์ความรู้ชุมชนสนับสนุนงานชาวบ้าน
- 4) ประสานภาคีด้านการสนับสนุนการพัฒนาตามแผนงานชุมชน
- 5) ประสานรัฐในการพัฒนาแนวทาง/กลไกแก้ปัญหาจากรูปธรรมของชุมชนไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายรัฐ
- 6) สร้างสื่อเพื่อความเข้าใจ ความร่วมมือ ขยายผลต่อสังคม

หวังว่าเอกสารสรุปการสัมมนาฉบับนี้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านตามสมควร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

จุดประกาย “วิถีพลังไท”

โดย ศ.เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ

นายไพฑูย์ วัฒนศิริธรรม ประธานกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน แนะนำวิทยากร :

วันนี้เรามีปรากฏการณ์ที่ทำได้ไม่ปกติ คือ ทำได้เร็วกว่าเวลา เริ่มด้วยการชมวีวบนการ
แสดงของพี่น้องชุมชน การเริ่มได้เร็วกว่าที่ทำได้เร็วขึ้น เช้าวันนี้เราได้รับเกียรติอย่างสูงจากท่านผู้ใหญ่
คือ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ในการมาจุดประกาย “วิถีพลังไท” สู่ชุมชนพึ่งตนเอง ตั้งแต่เช้าเราได้ชม
การแสดง วิถีไท วิถีพลังของเรา เราดำเนินการแบบเรียบง่าย ไม่ได้มีพิธีการใหญ่โต แต่มีความหมาย

ถือเป็นโชคของเราที่ท่านกรุณา มา ปัจจุบัน ท่านเป็นประธานกรรมการสภามหาวิทยาลัย
แห่งชาติ บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับความเป็นชุมชน เป็นนักวิชาการ และท่านเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ท่านไม่ได้ปฏิบัติงานเฉพาะกรุงเทพฯ เท่านั้น แต่ท่านยังลงไปปฏิบัติงานใน
ท้องถิ่น ชีวิตของท่านจึงผสมทั้งงานวิชาการ งานปฏิบัติ ท่านจึงนับเป็นผู้สะท้อนวิถีชีวิตที่เป็นประโยชน์
อย่างยิ่งต่อสังคมไทย ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ใหญ่ จึงใคร่เรียนเชิญท่านให้ข้อคิดเห็นด้านแนวทางพึ่งตนเอง
ตามแนวคิดวิถีไทการพึ่งตนเอง เพื่อนำมาสู่ความพอเพียงและความร่มเย็นเป็นสุข

ศ.เสน่ห์ จามริก

สวัสดิ พี่น้องชุมชนจากภาคต่าง ๆ ขอบคุณมากที่ทำให้เกียรติเชิญผมมาสัมมนาเรื่อง “วิถี
พลังไท” สู่ชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องพอเพียง พึ่งตนเอง การพึ่งตนเองไม่ได้หมายความว่าคงที่ ในช่วง
20 ปีที่ผ่านมา ที่ได้คลุกคลีในเรื่องชุมชน ได้เห็นความพยายาม มุ่งมั่น และจากเดิมที่มีกรณีรูปธรรม
ประปรายก็มีความก้าวหน้าขึ้นเป็นสำคัญ การแสวงหาทางเลือก เช่น เกษตรทางเลือก ก็ดำเนินการมา
ต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันจากกระแสโลก 40 ปีที่ผ่านมา ก็มีการเปลี่ยนแปลงโดยตลอด การเปลี่ยนแปลง
ของโลกภายนอกมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ผมได้มีโอกาสลงไปคลุกคลีกับงานพัฒนา ความคิดในเรื่องการ
สวนกระแสการพัฒนาได้มีแพร่หลาย โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่เราได้เห็นความผันผวนของเศรษฐกิจโลก
ของเงินตรา ไม่ได้มีการควบคุม จึงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา

การเปลี่ยนแปลงของโลกสัมพันธ์กับท้องถิ่น ดังนั้นการแสวงหาทางเลือก ความหมาย
สำคัญของจิตวิญญาณ ว่าเราอยู่ในสถานการณ์อย่างไร ในขณะเดียวกันเราก็ต้องไม่มองดูการเปลี่ยนแปลง
ของโลกว่าเป็นศัตรู การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เราไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในกระแสโลกทุกวันนี้กำลังเป็น
กระแสที่มหาอำนาจทางเศรษฐกิจเข้าไปมีบทบาทไม่ว่าจะเป็นเรื่องเทคโนโลยี อารุข เครื่องมือในทาง
เงินทุน นอกเหนือไปจากเป็นกระแสที่พยายามจะครอบครองผูกขาดแล้วขณะนี้กำลังเป็นกระแสเข้ามาช่วง

จึงทรัพยากรที่เป็น “ต้นทุนชีวิต” ของพี่น้องประชาชน ในสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความพิเศษ เพราะเป็นสังคมที่มีฐานทรัพยากร ในขณะที่กระแสเศรษฐกิจของโลกกำลังมุ่งฉกฉวยผลประโยชน์ทางทรัพยากร ที่ชาวบ้านใช้เป็นยา เป็นเครื่องใช้ไม้สอย และไม่ได้หมายความว่าเพียงทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึง ภูมิปัญญาของพี่น้อง ทุกวันนี้การผูกขาดเรื่องยา ความคิดต่าง ๆ เป็นผลประโยชน์ ภายใต้อาณัติการพึ่งตนเองน่าจะมีช่องทางที่สามารถใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาได้

กลับมาเรื่องภายในชุมชน หลายสิบปีที่ผ่านมาจะสังเกตเห็นว่าความพยายามหาทางเลือก ทำให้เราประสบความสำเร็จหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการออมทรัพย์ การเกษตร ภูมิปัญญา ฯลฯ แต่ยังเป็นขั้นตอนของการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งขณะนี้รัฐบาลก็มีนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาของชาวบ้าน เช่น เรื่องหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล การพัฒนาเกษตรกร ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นำประโยชน์จากแง่มุมของรัฐที่อาจจะมิเป้าหมายมองเศรษฐกิจโดยรวม เช่น เป้าหมายที่จะกระจายกำลังเงินให้พี่น้อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดกำลังซื้อ หมายความว่าเงินต่าง ๆ ที่ลงไป ให้ชุมชนได้จับจ่ายใช้สอยเพื่อประโยชน์ของพี่น้อง ชีวิตของชุมชนที่ดีขึ้น ก้าวหน้าขึ้น เพราะในชุมชนต่าง ๆ เราไม่ได้มีแต่กลุ่มคนที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ แต่เรายังมีลูกหลานที่เป็นคนรุ่นใหม่ และเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่ไม่จำกัดเฉพาะแต่ละชุมชน แต่มีความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย

“การพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง จะต้องมีการดูแลคุณภาพชีวิต เพราะคนในชุมชนไม่ได้มีเฉพาะผู้ใหญ่ ปราชญ์ ผู้รู้ เพียงอย่างเดียว แต่เรายังมีทั้งลูก หลาน เด็ก เยาวชน ความหมายของการพึ่งตนเอง เราต้องพัฒนาให้ชุมชนพัฒนา พึ่งตนเอง จนถึงขั้นเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่มองไปที่ความเป็นเครือข่าย

ผมเชื่อว่าการประชุมที่พี่น้องได้มาประชุมก็มีความเป็นเครือข่ายที่เข้าใจ ประเด็นทั้งเรื่องออมทรัพย์หรืออื่น ๆ จะต้องเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่าแยกเป็นส่วน ๆ เช่น เหล้าพื้นบ้าน ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เวลาคิดต้องไม่แยกเป็นเอกเทศ”

การสัมมนาเวลา 2 – 3 วันที่จะเกิดขึ้น อยากให้พี่น้องประมวลผลงาน ความสำเร็จ เป็นวิถีชีวิตทั้งหมด การผลิต การบริโภค รักษาสุขภาพ ในขณะที่คนกรุงเทพฯ คุยเรื่องชีวิต แต่ไม่รู้จักข้าวกล้อง เราต้องนำภูมิปัญญาเหล่านี้กลับมาใช้โดยตรง ความสำเร็จนี้อย่าให้เป็นเพียงเป้าหมายของตัวเอง การผลิตเราต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิต

สรุปก็คือ เงินทองมีใช้ของถาวร มันจะมีอยู่ หรือไม่มี มันมีการเปลี่ยนแปลงไม่มั่นคง แต่สิ่งที่ผมคิดว่าอยากจะเห็น คือ ความหมายของรายได้ที่มากกว่าเรื่องของเงินทอง ท่านสิทธิพร กฤษดากร บอกว่า “เงินทองเป็นมายา ข้าวปลาเป็นของจริง” เป็นคำที่ผมท่องจำอยู่ตลอดจนถึงวันนี้

ผมอยากเรียนว่าต้องทำการบ้านทางความคิด ความรู้ ประสบการณ์ ในการปฏิบัติจะอย่างไรให้ประมวลภูมิปัญญาให้เกิดเป็นวิถีชีวิตของเรา เราต้องเรียนรู้จัดสิ่งเหล่านี้ให้เกิดระบบ สร้างความเป็นกรอบเป็นทางความรู้ เศรษฐกิจของชุมชนเป็นวิชาการเศรษฐศาสตร์ชุมชน เรามีเพื่อนนักวิชาการไม่น้อยที่จะช่วยเหลือ

เหล่าพี่น้องบ้านหรืออื่น ๆ มิใช่ผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ แต่เป็นการสร้างความรู้ เศรษฐกิจชุมชนของเรา เราจะแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เครือข่ายอย่างไร เพื่อให้เกื้อกูล สร้างคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชนเป็นสิ่งที่เกื้อกูลลูกหลานของเรา เรื่องอย่างวิทย์ชุมชนก็เป็นวาระในการประชุม เราต้องเอาสิ่งเหล่านี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์

นโยบายของรัฐบาลทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น กองทุนหมู่บ้าน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การพัฒนาที่อยู่อาศัยของชนจน อย่าให้โครงการเหล่านี้เป็นแค่การปฏิบัติของรัฐเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น รัฐออกนโยบาย แต่มีใช้ว่าจะดีทั้งหมด เราต้องนำเอานโยบายมาประมวลเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องอำนาจกับชีวิตจริง เราต้องคิดร่วมกัน คิดถึงนโยบายด้วยกัน อย่างเช่น โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” มิใช่แต่ตำบลเราต้องขายสินค้าได้มากที่สุด เอานโยบายมาพัฒนา มิใช่เป็นอุปสรรคต่อภาครัฐ

ประการสุดท้าย ผมกำลังเริ่มโครงการวิจัยพัฒนาสิทธิชุมชนของพี่น้องจากพี่น้อง 2-3 ปีที่ผ่านมา พบจุดอ่อนของชุมชน คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน การแตกแยกในกระแสความคิด ความต้องการ ดังนั้น นอกจากเราพูดตามประเด็นที่จะต้องคุยในการสัมมนาแล้ว ก็อยากให้เรียนรู้การสร้างความเข้าใจอันดีภายในชุมชนกันเอง เช่น การขัดแย้งกันจากโครงการของรัฐ ฯลฯ ถ้าชุมชนเองก็ยังแตกแยก ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้วิถีพลังไท ชุมชนพึ่งตนเองเป็นการยาก

โครงการวิจัยภายใน 3 ปีข้างหน้า ก็คือ การสร้างกระบวนการยุติธรรมในชุมชน เพื่อให้ความขัดแย้งต่าง ๆ ลดทอนลง เราต้องมีกฎหมายที่ประสานปรองดองความขัดแย้ง กระบวนการยุติธรรมตอนนี้กำหนดจากส่วนกลาง องค์การยังยึดหลักกฎหมายจากการใช้อำนาจส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เราอยากปฏิรูปสิ่งเหล่านี้ แต่การปฏิบัติยังไม่มีเปลี่ยนแปลง กฎหมายต่าง ๆ ยังไม่มีการจัดทำออกมาบังคับใช้อย่างจริงจัง

เราคงต้องทำให้มีกฎหมายเพื่อให้สิทธิชุมชนมีการเรียนรู้มากขึ้น กฎหมายเป็นแค่ตัวหนังสือ พวกเราต้องเรียนรู้ที่จะสร้างกระบวนการยุติธรรม การประสาน ปรองดอง การรวมขอมความขัดแย้ง การประสานประโยชน์ เรามีระบบ ระเบียบ กติกาต่าง ๆ ประเพณีต่าง ๆ ของบ้านเรา ชุมชนเราก็คือเป็นการสร้างความสัมพันธ์กัน เราได้เรียนรู้ที่จะคิดในสิ่งเหล่านี้เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ถ้าปราศจากประเพณี ความสมัครสมานสามัคคีต่าง ๆ ก็มีน้อยลง สิ่งที่ทำให้เราคิดต่าง ๆ ก็ไร้ผล นั่นคือ เราไม่สามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ผลมากนัก

โดยสรุปแล้วเราคงต้องเรียนรู้ การประมวลความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติให้เป็นระบบความรู้ แต่ก็จะต้องดูแลรักษาสุขภาพด้วย สังคมไทยมีการผสมอาหารและยาไว้ด้วยกัน ภูมิปัญญาอย่างนี้ไม่อยากให้มองข้าม เป็นประเพณีที่เป็นวิถีชีวิตที่ผมมองว่ามันอาจจะไม่ใช่เรื่องง่ายมากนัก แต่เป็นชีวิตของเรา เพราะความรู้แบบนี้เป็นชีวิต

สุดท้ายเมื่อเรารู้จักชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของเราแล้ว เราก็เรียนรู้จัก วัฒนธรรมภายนอก เราเอาความรู้ เทคนิคต่าง ๆ ไป เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้แบบมั่นคง แต่เราก็ต้องรู้จัก กลับกรอง ไม่ว่าโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” หรือ “กองทุนหมู่บ้าน”

สุดท้ายขอถือโอกาสในเวลาหลังปีใหม่นี้ อยุ่พรให้พี่น้องทุกชุมชนมีความสุข ความสำเร็จ สมัคสมาน สามัคคี สร้างชีวิต เศรษฐกิจของเรารวมตัวเป็นเครือข่ายอย่างมั่นคงถาวรต่อไป

เสวนา “วิถีพลังไท กลุ่มชนพึ่งตนเอง”

ผู้ร่วมเสวนา

1. นางทองดี	โพธิยอง	เครือข่ายงานพัฒนาฯ จ.เชียงใหม่
2. นายประยงค์	รณรงค์	ศูนย์ประสานงานพัฒนาชุมชนแม่เรียง
จ.นครศรีธรรมราช
3. ศ.ดร.ฉัตรทิพย์	นาถสุภา	นักวิชาการอาวุโส
4. นายวิชล	มนัสเอื้อศิริ	รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
5. พระครูใบฎีกาขวิล	อมรปัญญา	พระนักพัฒนา จ.นครราชสีมา

ดำเนินการโดย

นายกิตติศักดิ์	สินธุวนิช	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ |
|----------------|-----------|---|

นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช

นมัสการพระคุณเจ้า สวัสดิ์ท่านผู้นำชุมชนทั้ง 4 ภาค ท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่มาร่วมงาน
รายการต่อไปนี้เป็นเสวนา มีผู้เข้าร่วม ๕ ท่านด้วยกัน คือ

ท่านแรก พระครูใบฎีกาขวิล อมรปัญญา พระนักพัฒนา จ.นครราชสีมา ท่านเป็นที่รู้จักใน
นาม “หลวงตาแชร่พเนจร” เป็นนักพัฒนาที่รู้จักกันดี มีประวัติผลงานมากมาย ทำงานชุมชนหลายเรื่อง เช่น
โครงการสวัสดิการชุมชนแบบยั่งยืน โครงการอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อชาวโคราช โครงการสถาบันพระสงฆ์
พัฒนาโคราช ฯลฯ

ท่านที่สอง คือ แม่ทองดี โพธิยอง จากเครือข่ายงานพัฒนาเชียงใหม่ ท่านทำงานมา
มากกว่า 25 ปี คลุกคลีตั้งแต่่วงล่าง อย่างประธานกลุ่มแม่บ้าน ตั้งกลุ่มออมทรัพย์สร้างเศรษฐกิจของชุมชน
ได้รับเกียรติคุณรางวัลคนดีศรีสังคม และเป็นคณะทำงานโครงการวิจัยเกี่ยวกับแรงงานหญิงและเด็กในพื้นที่
5 จังหวัด ซึ่งได้รับบสนับสนุนจากองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) เป็นผู้นำชุมชนที่สร้างหน่ออ่อนของการ
พัฒนาชุมชนให้ผู้นำแถวต่าง ๆ และเป็นวิทยากรแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาต่าง ๆ ตลอด

ท่านที่สาม น้าประยงค์ รณรงค์ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนแม่เรียง จ.นครศรีธรรมราช
ท่านทำงานพัฒนาชุมชนในอำเภอฉวาง จ.นครศรีธรรมราชมากกว่า 20 ปี ประสบการณ์หลายเรื่อง อย่างใน

ตำบลไม้เรียงก็เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน เป็น ประธานเครือข่ายชนนา เป็นผู้ริเริ่มทำแผนแม่บทชุมชนไม้เรียง ประสพการณ์การศึกษาดูงานทั้งภายในและต่างประเทศ อาทิเช่น ประเทศจีน,ฝรั่งเศส,เยอรมัน,เบลเยียม และดูงานเรื่อง 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ที่ตำบลโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น

ท่านที่สี่ ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ประสพการณ์ศึกษาวิจัยชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นเมธีวิจัยอาวุโส ของ สกว.

ท่านสุดท้าย คือ คุณวิชล มนต์เอื้อศิริ รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ประสพการณ์การทำงานกับชุมชนมากกว่า 30 ปี ปัจจุบันรับผิดชอบงานกรมการพัฒนาชุมชน โครงการ ๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์ และกองทุนหมู่บ้าน

ประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาการพัฒนามากว่า 40 ปี มีทั้งผลสำเร็จและผลกระทบจากการพัฒนา ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างมากที่สุดก็คือ ความอ่อนแอทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดกระบวนการรวมตัวของชุมชนเพื่อหาทางออกร่วมกัน เป็นการริเริ่มพัฒนาที่สอดคล้องให้ความสำคัญกับฐานรากของชุมชน วันนี้เป็นการระดมพลังในทุกภาคส่วน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เริ่มแรกก็อยากให้แม่ทองดีเล่าประสบการณ์การพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้นก่อนครับ

นางทองดี โพธิยอง

นมัสการพระเจ้า ครูบาอาจารย์ พี่น้องพวกเราที่มาในวันนี้ ข้าเจ้าดีใจนัก ที่มีการประชุมร่วมกันในวันนี้ก็มีทั้งพี่น้องชาวบ้าน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่คนทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งหลาย ๆ ท่านเราก็ค้นหน้าคุ้นตากันดี หลายท่านเราได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา สมัยก่อนเขาว่าชุมชนเข้มแข็งได้คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน แต่ “ข้าเจ้าเห็นว่าชุมชนเข้มแข็งได้เป็นชุมชนที่มีครอบครัวเข้มแข็ง ผู้นำครอบครัวกลุ่มองค์กรชุมชนมีการเชื่อมร้อยในเรื่องการนำชุมชน ผู้นำชุมชนต้องร่วมทุกข์ร่วมสุข รับฟังเสียงของคนในชุมชน ผู้นำต้องมีสายตายาวไกล หรือที่เรียกว่า วิสัยทัศน์”

แรก ๆ ข้าเจ้าก็คิดว่าวิสัยทัศน์มันซื้อหากันได้ ก็ถามว่าไอ้วิสัยทัศน์นี้มันขายกันเท่าไร เป็นจิตหรือเป็นกิเลสกรรม หน่วย ก้าน ใบเป็นอย่างไร พอทำงานมาๆ เข้าก็เริ่มเข้าใจ ผู้นำต้องมีหูใหญ่เป็นใบตองตึง สามารถคุ้มบ้านคุ้มเรือนได้ กันฝน กันแดดได้ ลูกบ้านก็อยู่เย็นเป็นสุขกัน ดังนั้นเรื่องของชุมชนเข้มแข็งผู้นำก็เป็นปัจจัยสำคัญ แต่ผู้นำก็ต้องเป็นผู้ตามที่ดีด้วย

นอกจากเรื่องของผู้นำแล้ว ชุมชนเองก็มีส่วนในการทำให้เกิดการพัฒนาเล็กน้อยหรือไม่ เพราะชุมชนแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน บางชุมชนเข้มแข็งก็มีปัจจัยที่หลากหลาย การพึ่งตนเองของชุมชนเข้มแข็ง มีการจัดระบบของชุมชน คนก็เข้าใจกลุ่มองค์กรทุกอย่างที่เป็นองค์กรสนับสนุนก็มีส่วนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

นอกจากนั้นก็มีเรื่องของจิตสำนึกการเป็นชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผู้นำสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

ส่วนปัจจัยที่เอื้อในการพัฒนาชุมชน มีทั้งหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นพี่น้องกันหมด ชุมชนก็เช่นกัน ชุมชนก็เป็นเหมือนกับนักเรียนมีการทำงานประสานงานกัน เวทีนี้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับชาวบ้านการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้มแข็ง

แผนแม่บทชุมชนเป็นบทพิสูจน์ว่าชุมชนเข้มแข็ง ไม่ว่าไม่เรียง สามขา ได้รู้จักตัวเอง “เขาเป็นไผ เขาอยู่จักตัวเก่า” แผนแม่บทชุมชนจะเชื่อมกับแผนระดับชาติอย่างไร รู้จักทรัพยากรของเรา ทั้งป่าไม้ คน ความเข้มแข็ง จุดอ่อน จุดแข็งของชุมชน นอกจากนั้นก็มีเรื่องของสื่อ สื่อมี ๒ ด้าน การทำแผนแม่บทก็เหมือนงานวิจัย นำไปสู่การจัดการตัวเองของชุมชน เกิดวิสาหกิจชุมชน

นายกิตติศักดิ์ สนิทวนิช

สรุปเริ่มจากภายในชุมชนเป็นแกน ผู้นำมีจิตสำนึกร่วมกัน ปัจจัยภายนอกก็เป็นทั้งรัฐบาล และองค์กรพัฒนาเอกชน กระบวนการทำแผนแม่บทเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาเติมเต็ม ฝากการบ้านการเชื่อมต่อแผนชุมชนกับแผนสูงๆ อย่างแผนนโยบาย สุดท้ายโยงเรื่องวิสาหกิจชุมชน ก็เป็นส่วนหนึ่งโดยไม่เรียงเป็นตัวอย่าง ขอเรียนเชิญพอประสงค์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวครับ

นายประยงค์ ธรรมรงค์

วันนี้เราได้มาเรียนรู้การพัฒนาตนเอง สังคมที่มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของเราในชุมชน อย่างแผนแม่บทเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ แผนแม่บทที่เขียนในกระดาษต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนที่ถูกต้อง ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนขึ้นมา แผนแม่บทจึงเป็นการเรียนรู้ วิสาหกิจชุมชนก็เป็นอีกด้านหนึ่ง ชุมชนสำรวจทรัพยากร คน ผู้รู้ เราเองก็เอาความรู้มาวิเคราะห์ข้อมูล สร้างกระบวนการพัฒนาในทุกๆ เรื่องในชุมชน แนวทางเชื่อมโยงปัญหาต่างๆ พร้อมๆ กัน กิจกรรมที่กำหนดในแผนชุมชน เกิดจากความอยากแบบมีเหตุมีผลข้อมูลบ่งชี้ว่า เรื่องใดเราควรทำ หรือเรื่องใดที่เราไม่จำเป็นต้องทำ

ปัจจุบันชุมชนมีกลุ่มเยอะ แผนแม่บททำให้เกิดความรู้ในการทำงานนั้นเราก็ต้องชัดเจนในคำตอบว่าใครทำ ทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อไหร่ และทำอย่างไร ปัจจุบันการทำงานพัฒนาชุมชนเริ่มต้นตั้งจากภายในมาก่อน เป็นการเริ่มต้นพื้นฐานเอาตัวจริงเรื่องจริงมาว่า ทำให้ไม่ล้มเหลวมาเป็นหนี้เสีย ไม่ท้อแท้ เราเริ่มวิเคราะห์โดยรอบ คิดให้ทัน ให้คนอื่น มีส่วนร่วมด้วย คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ต้องมีฐานภายในชุมชน ธุรกิจจึงจะไปรอด

ประสบการณ์การทำธุรกิจชุมชน พบว่า มีทุนตั้งแต่เรื่องเทคนิค และวัตถุดิบในการประกอบธุรกิจมาจากภายในชุมชน การทำวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการจัดการแก้ไขปัญหา มูลค่าเพิ่มให้ชุมชนได้

นายกิตติศักดิ์ สนิทวนิช

แผนชุมชนคือ การเรียนรู้ เราต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการตั้งแต่ครอบครัว แผนชุมชนจะเป็นการเชื่อมโยงกับนโยบาย การพัฒนาวิสาหกิจเป็นรูปธรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น วิสาหกิจชุมชน

เน้นการบริหารจัดการ โดยใช้ทรัพยากรให้เกิดมูลค่าเพิ่ม วิสาหกิจชุมชนต้องไม่เริ่มคนเดียว ถ้าเริ่มคนเดียว เจ้าของคนเดียวก็ไม่เป็นวิสาหกิจชุมชน แต่เป็นธุรกิจชุมชน

นายวิชล มนต์เอื้อศิริ

อดีตผ่านมาราพัฒนารูปแบบเดียวกันมาตลอด นั่นคือการพัฒนาที่ออกมาจากส่วนกลาง ส่งให้พื้นที่คล้ายกับให้เสื้อผ้าไปก็ต้องพยายามสวมใส่ให้ได้ แม้ว่าเสื้อนั้นจะเล็กหรือใหญ่เกินไป เราได้ประสบการณ์เหล่านี้มาปรับแก้แนวทางการทำงาน หน่วยงานรัฐก็ได้เรียนรู้ ทั้งตัวบท กฎหมายต่างๆ องค์การของราชการตามกฎหมายทั้งของ กพ., กทม. หรือเทศบาลก็เกิดขึ้นตามโครงสร้างกฎหมายเก่าเหล่านี้ และก็ยังยอมรับว่าถึงปัจจุบันมีความพยายามเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเหล่านี้ แต่ความเคยชินเก่า ๆ ก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม

ประเทศไทยปกครองด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็แบ่งการใช้อำนาจ ๓ ระบบ คือ อำนาจทางกฎหมาย นิติบัญญัติ อำนาจการบริหาร และ อำนาจทางตุลาการ อำนาจแบบนี้ชุมชนและสังคมต้องทำความเข้าใจ ในภาคชุมชนมีแผนแม่บทชุมชน มองว่าอะไรเป็นปัญหาแล้วแก้ไขได้อย่างไร ในขณะที่แผนนโยบายประเทศก็ต้องพยายามเชื่อมโยงกลไกต่างๆ กลไกของรัฐ คือ ราชการ ในขณะที่ประชาชนคิดว่าตนเองรู้่น้อยก็ต้องยอมตามองค์กรของรัฐ แล้วก็มีประสบการณ์ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวจากแผนต่างๆ เหล่านี้ระบบของราชการต้องมีการปรับแก้ในเรื่องตรงนี้ ดังนั้นบทบาทใหม่ของราชการต้องเป็น

1. ผู้ส่งเสริม ทำให้องค์กรชุมชนได้พัฒนาตามศักยภาพของตนให้เต็มที่ ทั้งนี้เมื่อองค์กรชุมชนมีอำนาจหน้าที่เต็มที่ การเลือกตั้ง/แต่งตั้งผู้แทนต่างๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อบต. ก็เป็นไปตามนโยบายความต้องการของชุมชน
2. บทบาทของผู้ประสานงาน “ชุมชนเป็นตัวตั้ง” การประสานงานเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยกัน เป็นการสอดรับกัน เกิดเป็นพลวัติที่สวองาม
3. ผู้สนับสนุน ทำให้ชุมชนได้แสดงออก ต้องถอนตัวจากผู้เล่นเอง แล้วให้ชุมชนเป็นผู้เล่น เราเปลี่ยนจุดยืนจากจุดศูนย์กลางมาเป็นขอบให้ชาวบ้านไปอยู่ตรงกลาง

รัฐพยายามบอกว่า ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการทำงาน รัฐบาลมาจากชุมชน ขอเป็นภาคี/หุ้นส่วนในการแก้ไขปัญหา รัฐให้เงินจำนวนมากตั้งกองทุนต่าง ๆ รัฐบาลทำเป็นนโยบายข้อตกลงร่วมกันของประชาชนทั่วประเทศ วันนี้การทำงานจะเชื่อมโยงอย่างไรให้ท่านกับรัฐบาลไปด้วยกัน เราเอาปัญหาเป็นตัวนำ แล้วทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์กันก่อน มิใช่เอาเงินมาเป็นตัวตั้งในการทำงาน เมื่อเป็นเช่นนี้ทุนที่รัฐให้มาไม่ว่าเป็นรูปของกองทุนต่าง ๆ หรือสวัสดิการ ชาวบ้านก็จะไม่เป็นหนี้

แนวทางอย่างนี้ระบบทำให้ข้าราชการเป็นผู้ส่งเสริมประสาน สนับสนุน ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมได้ ชุมชนต้องทำแผนร่วมกันส่วนท้องถิ่นก็เสนอนโยบายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน แล้วนำเสนอให้เป็นนโยบายในการพัฒนาระดับชาติ

นายกิตติศักดิ์ สีนฐานิช

ท่านรองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน พูดถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงราชการจาก “สั่งการ” มา “ส่งเสริม” การปรับบทบาทของรัฐบาล ทั้งการเพิ่มบทบาทองค์การปกครองท้องถิ่น และการพัฒนาชุมชน สุดท้ายอย่างการบูรณาการระหว่างแผนชุมชนกับหน่วยงานเป็นความคาดหวังอยากให้เกิดขึ้น แล้วบทบาทของวิชาการจะสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างไร

ศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

ขอเสนอข้อสรุปจากการค้นคว้าเกี่ยวกับชุมชนชาวไทย ทั้งในและนอกประเทศไทย ที่มีนัยต่อวิถีพลั้งไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง 3 ข้อ ดังนี้

1. **สังคมไท มีความเป็นชุมชนเข้มข้น** เป็นลักษณะพิเศษของสังคมและวัฒนธรรมของเรา ที่เราต้องพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้มากขึ้น นอกประเทศไทยยังเห็นชัด มีการแบ่งที่ดินทำกินตามขนาดของครอบครัว มีการเกื้อกูลกัน ลักษณะนี้ดำรงมากกว่า 1,000 ปี เพิ่งจะเลิกไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ สังคมไทรักอิสระ มีน้ำใจ ไม่ชอบการบังคับกดขี่ การใช้อำนาจ มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ แบ่งกันกิน ถือเป็นที่ เป็นน้อง วัฒนธรรมของเราเป็นแบบชุมชนมานานแล้ว ต่างกับวัฒนธรรมเขตอื่น ๆ เช่น อินเดีย ซึ่งเป็นแบบชนชั้นวรรณะ และเงินแบบขงจื้อ มีลำดับชั้นคนในสังคมอยู่มาก

2. **วัฒนธรรมของชนชาติไทยเป็นวัฒนธรรมกลาง** เป็นวัฒนธรรมร่วมของชนชาติทั้งหลายในเขตเอเชียอาคเนย์ตอนบน เพราะชนชาติไททำมาหากินในที่ลุ่ม จึงเป็นเขตที่ชนชาติอื่นบนเขตภูเขาและเขตอื่นโดยรวมเข้ามาติดต่อ ชนชาติอื่นจึงมาใช้ภาษาไทและวัฒนธรรมไทโดยสมัครใจอยู่แล้ว ขณะนี้ก็สามารถรักษาภาษาและวัฒนธรรมเดิมของเขาอยู่ด้วยได้ วัฒนธรรมของชุมชนไทจึงเป็นวัฒนธรรมของเครือญาติของหมู่บ้านในท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมร่วมของเขตที่กว้างขวาง ความเป็นชาติไทจึงเป็นหน่วยที่เป็นจริงตามธรรมชาติอยู่แล้ว ประกอบขึ้นด้วยชุมชนทั้งหลายด้วยความสมัครใจ วัฒนธรรมชุมชนไท คือ วัฒนธรรมของประเทศชาติได้ด้วยในขณะเดียวกัน

3. **ความเป็นชุมชนยังดำรงอยู่** คนจำนวนมากอยู่ในระบบเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชน ใช้แรงงานในครัวเรือน ครัวเรือนเป็นหน่วยการผลิต เศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจสองระบบ คือ ระบบเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชน กับเศรษฐกิจทุน ในภาคใต้เพียงร้อยละ 25.5 ของครอบครัวในภาคการเกษตรจ้างแรงงานรับจ้าง ที่เหลือใช้แรงงานในครอบครัว และในภาคอีสานครัวเรือนในชนบทใช้แรงงานรับจ้างเพียง 17 % ของการใช้แรงงานทั้งหมด ที่เหลือใช้แรงงานของสังคมครัวเรือนเอง

นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช

ทั้ง 4 ท่านพูดถึงความพอเพียงทั้งทางความคิด เศรษฐกิจต่าง ๆ นมัสการหลวงตาแซร์พนเณร เพื่อให้ท่านให้คำชี้แนะเกี่ยวกับเรื่องของระบบคุณธรรม และจิตใจครับ

พระครูใบฎีกาขุฑ อมรปัญญา

เรามีธรรมะมีศาสนาในประเทศไทย มาดูสถานการณ์ปัจจุบัน แล้วเราดูตัวเราเองก่อนการพัฒนาอื่นๆ เรามีปัจจัยพื้นฐาน ๔ อย่างเป็นอย่างใด เราจะมองเห็นว่า เราจะเชื่อมโยงกันได้อย่างไรในฐานะนำพาสู่การยั่งยืน เราคงไม่พูดถึงปัญหา เรามาดูว่าคนโบราณเขาเป็นอย่างไร อย่างสุขของคนมี ๗ ประการคือ

1. สุขเพราะมีข้าวกิน
2. สุขเพราะมีที่ดินอยู่
3. สุขเพราะครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้า
4. สุขเพราะการมีเงินทองใช้จ่ายตามสมควร
5. สุขเพราะมีที่อยู่อาศัยพอสมควร ไม่ต้องใหญ่โตมากนัก
6. มีความสุขยามเจ็บป่วย มีลูกหลานดูแล
7. มีความสุขยามแก่เฒ่า ได้ฟังธรรม

เหล่านี้เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หรือ จปฐ. ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการ แล้วภาคอื่น ๆ เป็นอย่างไร ถ้าเราก็อำนาจไม่ยาก เรามาดูทั้ง ๗ ข้อ แล้วเห็นว่าอะไรขาดไปก็เป็นข้อที่ 8 อย่างข้อ 8 ของพวกเราก็คือ การมีความสุขจากการไม่เป็นหนี้สิน

การทำแผนแม่บทของทั้งตำบล อย่างไม่มีเรียง ยกให้เป็นต้นแบบทั้งประเทศ ชีบทำงาน ๒ ปีแล้วหมดไป ก็อยากให้กรมการพัฒนาชุมชนสานต่อ วันนี้เรามีนักพัฒนารุ่นเก่ากับรุ่นใหม่ต้องไม่สิ้นภูมิปัญญา

เราไม่มีเงินเป็นของตัวเอง เรามีแต่ยืมกู้เขามาก็ตั้งกองทุนกันบาตรขึ้นมาเป็นการสร้างเรา อาจจะต้องลงทุนมากแต่ก็ได้ผลระยะยาว

ทั้ง 4 ภาค ต้องรู้จักรักษาความสุขของเรา มีธรรมะต่าง ๆ อย่าปฏิเสธองค์กรรัฐ นักวิชาการ เราจะไม่หลงทางในการพัฒนา ปัจจุบันเราวิ่งมาวิ่งไปตลอดเวลา เรามาประชุม วันนี้ก็ต้องดูตัวเอง ทุกภาคลองสรุปสิว่าเราวันนี้ได้ประโยชน์อย่างไร

เราต้องระดมสรรพกำลังมาช่วยซื้อสินค้า 4 ภาค ประชาชนภูมิใจสินค้าผลิตของเรามีคนซื้อมีคนใช้ น้ำใจเอื้ออาทรของกลุ่มไม่ต่างกันแต่เราขาดเวที

เด็กสมัยนี้เป็นเสนอโจทย์ของผู้ใหญ่ช่วยแก้ไขให้ได้ เรามาทำนโยบายอะไรให้ชาติบ้านเมือง พูดแล้วคิด พูดน้อย ๆ แต่ทำเยอะ ๆ กระบวนการทำงานรัฐต้องคอยหนุนเสริม

เราารวมกันเข้ากลุ่มย่อย ๆ มาพูดคุยกันมาเอาภูมิปัญญาไปใช้ อย่าเอาแต่ผลกำไรกลับไปเท่านั้น

นายกิตติศักดิ์ สิ้นธุวนิช

สรุปการพัฒนาจากตัวเอง ใช้ทุนทางสังคม โดยศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่น่ามาใช้ เรื่องนโยบายของรัฐ ขณะนี้กำลังเป็นการหลอมพลังของทุกฝ่ายไปด้วยกัน ช่วงสุดท้ายผมจะให้แต่ละท่านนำเสนอประเด็นสรุป หรือประเด็นที่ยังเสนอไม่จบ ขอความกรุณา 2 นาทีนะครับ

นางทองดี โพธิ์ยอง

ฝากชุมชนชายแดนให้ผู้รับผิดชอบดูแลให้เข้มแข็ง อยากให้ชาวบ้านเข้มแข็ง เป็นรั้วปลอดภัย อบายมุข ยาเสพติด มีความพึงพอใจไม่กอบโกย ไม่คอร์รัปชัน อยากให้ทำอย่างจริงจัง ชาวบ้านเองอาจจะทำงานตรงนี้ไม่ทัน ผู้นำมีน้อยใช้เวลานานกว่าจะสร้างได้ เราไม่มีสงครามแต่เรามีแม่ม้ายสงคราม เราอยากให้มีเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพึ่งตนเอง เราเข้าใจความหลากหลายเราจะอยู่ร่วมกันได้

ศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

สิ่งที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้ คือ จิตวิญญาณและการเมือง

เรื่องที่ 1 จิตวิญญาณ ทำอย่างไรให้ชาวบ้านให้ความสำคัญทางจิตใจ บทบาทของปัญญาชนของประชาชนผู้ประกอบข้อมูลแล้วส่งให้ชุมชนมีความสำคัญ ทุนนิยมอาจจะกดจิตใจ ศักดิ์ศรีต่างๆ ให้พังหายไป อยากให้ช่วยกันดึงจิตใจเหล่านี้ออกมา เมื่อผู้คนมีสำนึกเข้าใจตนเอง จะเรียกร้องและผลักดันให้ร่วมกันทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

เรื่องที่ 2 การเมือง ในแนวคิดตะวันตกชนชั้นกลางสร้างประชาสังคมก่อนแล้วดึงชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนของเราหรือของตะวันออกน่าจะเป็นชาวบ้านสร้างประชาสังคม แล้วดึงชนชั้นกลางเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ของชนชั้นกลางในสังคมไทยเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ชนชั้นกลางเหล่านั้นควรยอมรับให้วัฒนธรรมชาวบ้านวัฒนธรรมไทยมีบทบาทนำ เราเอาวัฒนธรรมที่เรามีอยู่เป็นตัวตั้ง แล้วเอาแนวคิดตะวันตกต่าง ๆ เข้ามาเสริม

นายวิชล มนต์เอื้อศิริ

ชาวบ้านรู้ตัวเอง อย่าทิ้งทุนตัวเอง และเชื่อมโยงเครือข่ายส่วนภาคราชการก็ต้องทำให้สมดุลระหว่างการปฏิบัติกับการทำนโยบาย อยากให้มองว่าประชาชนจะใช้นโยบายอย่างฉลาดได้อย่างไร

นายประยงค์ ธรรมรงค์

“เราต้องลุกขึ้นช่วยตัวเองก่อน ส่วนที่เป็นกำลังเสริมก็มีภาครัฐ เอกชนมาช่วย การพึ่งพาตนเองต้องเริ่มจากครอบครัว ผลดีเพื่อทดแทนการนำเข้า ยิ่งพึ่งตนเองในระบบครอบครัวได้มาก ก็ยิ่งทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้มาก เกิดความพอเพียงในชุมชน เกิดเศรษฐกิจของชุมชน “วิสาหกิจชุมชน” พึ่งตนเองได้ครบทุกระดับ”

พระครูใบฎีกาขนิล อมรปัญญา

เกณฑ์ชีวิตการพัฒนาชีวิต ๗ พลัง คือ

1. **พลังกาย** หมายถึง การมีสุขภาพกายที่ดี ไม่นำความเสื่อมทั้ง สุรา ยาเสพติด ผู้ร่างกาย
2. **พลังใจ** หมายถึง การมีจิตใจโปร่งใส คิดดี พลังใจที่ดีจะบูรณาการกับพลังกายเกิดเป็นพลังชีวิตที่ดี
3. **พลังวิชาการ** ความรู้ คือ การรู้จักพัฒนาความรู้ของตัวเอง
4. **พลังแผนงาน** มีการวางแผนชัดเจน เข้มแข็ง ช่วยกลุ่มที่อ่อนแอ และขยายผลไปยังผู้ด้อยโอกาสต่อไป
5. **พลังกลุ่มเครือข่าย** ต้องเข้มแข็ง ช่วยกันทำร่วมไม่ร่วมมือ
6. **พลังทุน** เราต้องค้นหาต้นทุนทางสังคม ทุนน้ำใจ
7. **พลังคุณธรรม** พลังสามัคคีธรรม

ทั้งหมดนี้เป็นพลังทั้ง ๗ ที่จะใช้ทำแผนสู่ชุมชน

“อยู่แก่ตายอยู่ได้ทุกคน อยู่เพื่อประชาชนอยู่ได้จนหลังตาย

อยู่เพื่อตัวเองอยู่ได้แค่สิ้นลม อยู่เพื่อสังคมอยู่ได้ชั่วฟ้าดิน”

การถ่มมณากลุ่มย่อย “วิถีพลังไท” สู่ชุมชนพึ่งตนเอง

โดยมีการแบ่งออกเป็น 19 ประเด็น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้ข้อสรุปร่วมกัน ดังนี้

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
1. ป่า	- สร้างรูปธรรม พัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการดูแลรักษาป่า - สร้าง/พัฒนาฐานข้อมูล องค์กรชุมชนที่ดูแลรักษาป่า สังเคราะห์องค์ความรู้ การดูแลรักษาป่าชุมชน - พัฒนาคุณภาพของป่าให้เป็นแหล่งอาหารของชุมชน ทำเกษตรที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ป่า - เชื่อมโยงกิจกรรมพัฒนา จัดให้มีกองทุนเกื้อหนุนการดูแลรักษาป่า - เชื่อมโยงเครือข่ายป่าชุมชนในทุกระดับ สร้างความเข้าใจกับสาธารณะเรื่องป่าชุมชน	- เร่งรัดการออก พ.ร.บ. ป่าชุมชน ฉบับชุมชน - กระจาย/คืนอำนาจการจัดการดูแลรักษาป่าสู่ชุมชน - จัดการปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับคนและป่าอย่างนุ่มนวล เอื้ออาทร ไม่ใช้ความรุนแรง
2. ที่ดิน	- จัดการปฏิรูปที่ดินโดยชุมชน นำที่ดินที่ถูกปล่อยทิ้งร้างจากการเก็งกำไรมาจัดสรรให้ชุมชนได้ทำกิน จัดเป็นป่าชุมชน - เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนที่มีปัญหาด้านที่ดินทำกินในระดับต่าง ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การแก้ไขปัญหา - เตรียมการจัดตั้งธนาคารที่ดิน โดยระดมเงินออมภายในชุมชน ปรับการถือกรรมสิทธิ์เป็นโฉนดชุมชน	- หยุดข่มขู่ คุกคาม จับกุม ชาวบ้านที่มีปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน - เก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า - แก้ปัญหาประกาศเขตอุทยานทับที่ดินทำกิน - ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินและในกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดิน - ใช้ที่ดินของรัฐที่ไม่ได้ทำประโยชน์มาจัดเป็นที่อยู่อาศัยให้ชุมชนเช่าระยะยาว

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
3. น้ำ	- ปลุกสำนึก จิตวิญญาณ การอนุรักษ์ดูแลน้ำ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การสืบชะตาแม่น้ำ การอนุรักษ์ปลาหน้าวัด ฯลฯ - เชื่อมร้อยเครือข่ายลุ่มน้ำต่าง ๆ และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการจัดการดูแลน้ำโดยชุมชนในทุกระดับ - ติดตามข้อมูล นโยบายรัฐเกี่ยวกับโครงการจัดการน้ำที่รัฐมีแผนที่จะดำเนินการ	- สนับสนุนการวิจัยโดยชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการน้ำ เช่น การสร้างเขื่อน - ให้มีคณะกรรมการจากผู้แทนชุมชน/ลุ่มน้ำต่าง ๆ ในกลไกการจัดการน้ำทุกระดับ - ให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเปิดเผยข้อมูลให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจก่อนการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคือพัฒนาแหล่งน้ำ
4. ประมง/ชายฝั่ง	- ร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำ ปลุกป่าชายเลน ขยายผลการเรียนรู้สู่ชุมชนอื่น - เชื่อมร้อยเครือข่ายประมง การดูแลรักษาชายฝั่ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน - ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวิถีชีวิตแบบเดิมในการดูแลรักษาชายฝั่ง	- ให้มีกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทะเล - มีมาตรการป้องกันการท่องเที่ยวที่ทำลายทรัพยากรทางทะเล - แก้ไข พ.ร.บ. ประมง 2490 และบังคับใช้กฎหมายให้เป็นจริง - ขยายเขตอนุรักษ์ชายฝั่งจาก 3 กิโลเมตร เป็น 8 กิโลเมตร - ทบทวนโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อชุมชน เช่น เขื่อนกั้นทะเลสาบทำเรื่อน้ำลึก ฯลฯ

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
5. องค์กรการเงินชุมชน	- จัดการเชื่อมโยงกองทุนภายในชุมชน ใช้ทุนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการพึ่งพา เป็นหนี้ภายนอก - เชื่อมโยงองค์กรการเงินกับการจัดสวัสดิการให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง พัฒนากองทุนสวัสดิการและให้องค์กรการเงินเป็นฐานการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน - เชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรชุมชนในทุกระดับ เกิดกองทุน/สถาบันการเงินระดับจังหวัด กองทุนภาคประชาชน - เครือข่าย/กลุ่มที่เข้มแข็งหนุนช่วยกลุ่มที่อ่อนแอ จัดกระบวนการตรวจสอบโดยองค์กรชุมชน	- รับรองสถานภาพองค์กรการเงินชุมชนที่มีรูปแบบหลากหลาย - สนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชน
6. สวัสดิการชุมชน	- พัฒนาสวัสดิการจากฐานเดิมของชุมชนที่มีอยู่ เช่น ฐานกลุ่มออมทรัพย์ ฐานการจัดการทรัพยากร ฐานวัฒนธรรม ฐานธุรกิจชุมชน ฯลฯ - พัฒนากองทุนสวัสดิการในระดับต่าง ๆ นำดอกผลของกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนมาสมทบกองทุนสวัสดิการ - เชื่อมโยงเครือข่าย สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้านสวัสดิการระหว่างกลุ่มต่าง ๆ	- จัดงบประมาณสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน - สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ด้านสวัสดิการชุมชน - กระจายงานด้านสวัสดิการที่จัดโดยรัฐมาให้ชุมชนดำเนินการ โดยรัฐสนับสนุนงบประมาณ เช่น การดูแลผู้ติดเชื่อเอดส์ เด็ก ผู้สูงอายุ

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
7 แผนชีวิตชุมชน	- เชื่อมโยงเครือข่ายแผนชีวิตชุมชนในระดับจังหวัดภาค ชาติ - ค้นหาและฝึกอบรมกระบวนการในการจัดทำแผนชีวิตชุมชน - ถอดองค์ความรู้ ศูนย์เรียนรู้ด้านแผนชีวิตชุมชน - ใช้สื่อต่าง ๆ ขยายผลงานแผนชีวิตชุมชน - ติดตามผลการดำเนินการตามแผนชีวิตชุมชน	- สนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชีวิตชุมชน - สนับสนุนงบประมาณโดยยึดแผนชีวิตชุมชนเป็นสำคัญ - เชื่อมโยงแผนชีวิตชุมชนกับแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐ
8. เกษตรกรรมพึ่งตนเอง	- ปรับเปลี่ยนวิถีคิดจากการผลิตเพื่อขายเป็นผลิตเพื่ออยู่เพื่อกิน - จัดทำข้อมูลรายรับ – รายจ่าย ต้นทุนการผลิต เปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับเกษตรธรรมชาติ - ทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ สมุนไพรไล่แมลงใช้เอง โดยมีการคิดค้น ทดลองสูตรใหม่ ๆ วิจัยควบคู่กันไป - ผลิต เก็บรักษา เมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมมาใช้ในการผลิต - รวบรวมองค์ความรู้ด้านเกษตรธรรมชาติ จัดศูนย์เรียนรู้ และสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - จัดทำข้อมูล ทำเนียบบุคคล/กลุ่มที่ทำเกษตรธรรมชาติ เปรียบเทียบข้อมูลการผลิตโดยภาพรวม - จัดตั้งเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ - สร้างโรงเรียนชาวนา ศูนย์การเรียนรู้เกษตรธรรมชาติ	- สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนประกันความเสี่ยงจากการทำเกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน - รณรงค์ เผยแพร่การทำเกษตรธรรมชาติ ให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคสินค้าเกษตรธรรมชาติ - ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาเกษตรในโรงเรียน มหาวิทยาลัย - ลด/เลิกการนำเข้าปุ๋ยเคมี/ยาฆ่าแมลง โดยเฉพาะที่ใช้งบรัฐจัดซื้อ

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
9. ธุรกิจ/วิสาหกิจชุมชน	- ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม คนในชุมชนให้หันมาบริโภคสินค้าชุมชนในท้องถิ่น - พัฒนาระบบการตลาด มีศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ปริมาณความต้องการสินค้าต่าง ๆ เชื่อมประสาน การตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค (เมืองกับชนบท) - พัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างความหลากหลายของสินค้า พัฒนากระบวนการผลิต การบรรจุ สร้างตราสินค้าชุมชน - ใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นฐานในการผลิตสินค้าชุมชน	- ส่งเสริมให้หน่วยงาน โรงเรียน ซื้อสินค้าจากชุมชน ใช้สินค้าพื้นเมือง - มีมาตรการปกป้องสินค้าชุมชน เช่น การควบคุมการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ - กำหนดหลักสูตรท้องถิ่นให้มีการสอนผลิตสินค้าชุมชน - ส่งเสริมการตลาด หนุนจูงใจให้คนใช้สินค้าพื้นเมือง - สนับสนุนข้อมูลด้านธุรกิจ/วิสาหกิจชุมชน
10. การจัดการขยะ	- ลดปริมาณขยะ แปรสภาพ นำมาใช้ใหม่ และคัดแยกไปใช้ประโยชน์ - เชื่อมโยงการจัดการขยะกับงานพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น การออม/การใช้ขยะชำระแทนเงินกู้ - เชื่อมโยงเครือข่ายด้านการจัดการขยะ และเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	- สนับสนุนองค์ความรู้การจัดการขยะโดยชุมชน หนุนจูงใจการจัดการขยะอย่างยั่งยืน - สนับสนุนการจัดการขยะโดยชุมชน - สร้างแรงจูงใจด้านภาษี เช่น ลดภาษีให้ผู้คัดแยกขยะก่อนทิ้ง - เพิ่มหลักสูตรการจัดการขยะในโรงเรียน ปลุกฝังนักเรียนในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง
11. ที่อยู่อาศัย	- จัดทำข้อมูลชุมชน ที่มีปัญหาที่อยู่อาศัย/เจ้าของที่ดิน - ศึกษาระเบียบ กฎหมาย ที่ดินแต่ละประเภท เจ้าของที่ดิน - เชื่อมโยงกิจกรรมพัฒนาด้านต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ออมทรัพย์ สวัสดิการ ฯลฯ - ประสานการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาชุมชนต่าง ๆ	- แก้ไขกฎหมาย/ระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน - กระจายการถือครองที่ดิน เก็บภาษีอัตราก้าวหน้า - สนับสนุน/สมทบงบประมาณการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
12. วิทยุชุมชน	- ทดลองปฏิบัติการวิทยุชุมชน สรุปบทเรียน พัฒนารายการ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สร้างความเข้าใจกับสาธารณะ - เชื่อมประสานเครือข่ายวิทยุชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน - จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้วิทยุชุมชนทั่วประเทศ ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ - รวมพลัง ผลักดันกฎหมายให้เอื้อต่อการสื่อสารที่เกิดประโยชน์กับชุมชน/วิทยุชุมชน ให้ชุมชนเป็นเจ้าของวิทยุชุมชน	- สนับสนุนวิทยุชุมชน ยุติการจัดกุม ให้กรม. มีมติกำหนดหลักเกณฑ์ชั่วคราว - ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร - สนับสนุนการปฏิรูปสื่อ ยุติการจัดสรรคลื่นวิทยุ อยบต.
13. การเรียนรู้/ศิลปิน	- ค้นหาองค์ความรู้/ภูมิปัญญาชุมชน ผู้รู้ที่จะถ่ายทอด - ยกย่ององค์ความรู้ สร้างกระบวนการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ - รวบรวมข้อมูลศิลปินพื้นบ้าน - นำศิลปินพื้นบ้านมาช่วยสื่อสารงานพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง	- สนับสนุนการยกระดับองค์ความรู้ชุมชน กลไกการจัดการความรู้ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน - การให้คุณค่าและความสำคัญแก่ผู้รู้และองค์ความรู้ให้มากขึ้น - ยกย่องหลักสูตร ศิลปินพื้นบ้านเข้าสู่สถาบันการศึกษา
14. แพทย์แผนไทย	- เชื่อมโยงเครือข่ายหมอพื้นบ้าน สร้างมาตรฐานภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน - คู่มือรักษาป่า แหล่งสมุนไพร - รวบรวมองค์ความรู้ด้านแพทย์แผนไทย - สร้างหลักสูตรการพัฒนาหมอพื้นบ้าน	- สนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่าย การสรุปบทเรียน/การสืบทอดภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน เช่น โรงเรียนหมอชา - รับรองสถานภาพ/ใบประกอบโรคศิลป์ (รับรองตัวบุคคล “หมอชา”)

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
15. กลุ่มชนเผ่า และ คนไทยพลัดถิ่น	- พัฒนากลุ่มหรือองค์กรเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง เช่น การออมทรัพย์ การจัดสวัสดิการ และการดูแลจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยองค์กรชุมชน - เชื่อมโยงระหว่างชนเผ่าและคนไทยพลัดถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน	- ให้ได้รับสิทธิการบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ เช่น การรักษาพยาบาล 30.- บาท - ให้นุตรหลานได้มีโอกาสทางการศึกษา และได้รับการรับรองจากรัฐ เช่น การแจ้งเกิด - ให้มีสิทธิในการมีที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน - ยกเลิกการกีดกันด้านการทำงาน - สำหรับ คน ไทย พลัด ถิ่น ให้ ตั้ง คณะกรรมการที่มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย เพื่อแก้ปัญหาเรื่องการคืนสัญชาติให้คนไทยพลัดถิ่น - สำหรับชนเผ่าให้ระงับการใช้แผนแม่บทระยะ 3 และให้เร่งมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการแก้ไขปัญหาชนเผ่าและชาติพันธุ์แทนชุดก่อนซึ่งถูกยุบในช่วงปฏิรูประบบราชการ
16. ผ้าพื้นเมือง	- พัฒนาความรู้ในการผลิตให้เข้าใจ และสามารถแนะนำผู้บริโภคได้ - ผลิตวัตถุดิบใช้เอง เช่น ปูกลูกฝ้าย ปูกลม่อน เลี้ยงไหม ผลิตเส้นไหม - ฝ้าย - เชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต การตลาด วัตถุดิบ ในทุกระดับ - สำรวจข้อมูลความต้องการใช้วัตถุดิบ ความสามารถในการผลิต ความต้องการสินค้า	- กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน - กำหนดให้ข้าราชการ นักเรียน มีการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง - ควบคุมการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ ควบคุมราคาวัตถุดิบ - ส่งเสริมการตลาด เปิดตลาดให้สินค้าผ้าพื้นเมือง - ส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง

ประเด็น	ทิศทางร่วม/สิ่งที่องค์กรชุมชนทำเอง	ข้อเสนอให้หน่วยงาน/รัฐสนับสนุน
17. เหล้า พื้นบ้าน	- พัฒนาระบบการผลิต/คุณภาพเหล้าพื้นบ้าน - เชื่อมโยงเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน - รวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ ภูมิปัญญา การทำเหล้าพื้นบ้าน	- ยกเลิก พ.ร.บ. เหล้า พ.ศ. 2493 - ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพเหล้าพื้นบ้าน/จัดระบบตรวจสอบคุณภาพเหล้าร่วมกันระก่างรัฐ นักวิชาการ - สงวนสิทธิ์การทำเหล้าพื้นบ้านให้เป็นของชุมชน - ให้ออก พ.ร.บ. จัดแจ้งการผลิตและจำหน่ายเหล้าพื้นบ้าน - เก็บภาษีเหล้าในอัตราลิตรละไม่เกิน 5.- บาท โดยเสียภาษีให้อบต. - ยุติการข่มขู่ คุกคาม จับกุม ในระหว่างรอการออกกฎหมายใหม่
18. เยาวชน	- ส่งเสริมบทบาทองค์กรเด็กในการพัฒนาชุมชน - เชื่อมโยงเครือข่ายเยาวชนในระดับต่าง ๆ (จังหวัด ภาค ประเทศ) โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ เช่น สิ่งแวดล้อม สื่อ ฯลฯ - วางแผนการทำงานร่วมกันของเยาวชน โดยเน้นการพึ่งตนเอง เช่น หารายได้เข้ากลุ่มเอง	- ควบคุมสื่อที่มีผลกระทบกับเยาวชน - สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเยาวชนให้เยาวชนทำงานร่วมกับชุมชน - หน่วยงานควรประสานการทำงานอย่างจริงจังทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ - สนับสนุนงบประมาณพัฒนากิจกรรมเยาวชน เช่น กองทุนพัฒนาเยาวชนระดับจังหวัด
19. ผู้สูงอายุ	- เชื่อมโยงองค์กรชุมชนกับผู้สูงอายุ - การเชื่อมโยงเครือข่ายผู้สูงอายุให้เป็นกลไกการทำงานร่วมกันระดับจังหวัด ภาค ประเทศ - ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมิบทบาทเรื่องการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะถ่ายทอด/ส่งเสริมวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น	สนับสนุนขบวนของผู้สูงอายุที่เชื่อมโยงกับฐานชุมชน - กฎหมาย – พ.ร.บ. สวัสดิการ - สนับสนุนงบประมาณพัฒนาผู้สูงอายุ

การสัมมนาและข้อเสนอต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

ผู้เข้าร่วมเสวนา

1. พตท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร	นายกรัฐมนตรี
2. นายอัมพร ค้างปาน	กลุ่มออมทรัพย์คลองเปืะ จ.สงขลา
3. นางอิง ไถวสินธุ์	เครือข่ายเกษตร จังหวัดร้อยเอ็ด
4. นายสังคม เจริญทรัพย์	เครือข่ายชุมชนเมืองสุรินทร์ จ.สุรินทร์
5. นางมุกดา อินตะสาร	ศูนย์ร่วมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน จ.พะเยา
6. นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม	ประธานกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
- (ผู้ดำเนินการเสวนา)

นายอัมพร ค้างปาน :

ท่านนายกฯ ครับ พวกเราที่มาร่วมกัน 3 – 4 วัน เราวิเคราะห์กันว่าทำอย่างไรรัฐบาลของท่านนายกฯ ซึ่งมีนโยบายส่งเสริมวิถีชีวิตการพัฒนาของชุมชนให้ดีขึ้น พวกเราหาแนวทางกันว่าจะทำอย่างไรให้นโยบาย โดยเฉพาะเรื่องยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นจากแนวทางที่เราค้นพบ พบว่า

1. เรื่องเศรษฐกิจทำอย่างไรให้ชุมชนได้รู้จักการผลิตด้วยตนเอง ด้วยชุมชน การผลิต การซื้อการขาย ซึ่งจริง ๆ แล้วรัฐบาลมีการส่งเสริมอยู่แล้ว เช่น 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น
2. เรื่องสถาบันการเงิน เราพูดกันมากกว่า ทำอย่างไรให้ชุมชนมีสถาบันการเงินเป็นของตนเอง จากการบริหารโดยชาวบ้านกันเอง และจากนโยบายกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านเป็นเรื่องที่ดีมาก แต่ทำอย่างไรจะให้หนึ่งล้านมาเสริมเต็มเต็มกองทุนของพวกเราให้ประสบความสำเร็จ ฉะนั้นพวกเราได้ค้นพบว่า แนวทางออกทางหนึ่งที่ดีว่าจะประสบความสำเร็จ ก็คือให้ชุมชนนั้นมีสถาบันการเงินที่เกิดจากเงินออมของตัวเอง จากเงินออมที่หมู่บ้านเป็นเจ้าของ หน้าที่ของท่านนายกรัฐมนตรี ก็คือ ช่วยเติมเต็มเมื่อเราจัดการทุนของเราเองได้ ทุนนั้นก็จะสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน

สวัสดิการก็เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่จะทำให้ชีวิตดีมีสุข ถ้าหากว่าเรามีกองทุนเป็นของเราเอง ก็จะทำให้เกิดการจัดสวัสดิการพึ่งตนเอง ตั้งแต่คำรักษาพยาบาล คำรักษาต่าง ๆ ฅาปนกิจ ล้วนเป็นสวัสดิการที่จะทำให้ชีวิตพวกเรามั่นคงยิ่งขึ้น

3. ทำอย่างไรที่จะชักตอกกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นเป็นเครือข่าย เมื่อเรชักตอกขึ้นเป็นเครือข่ายได้แล้วก็จะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของตนเองร่วมกันเกิดการหนุนช่วยกันระหว่างชุมชน

ส่วนที่สำคัญอีกอย่างก็คือ การที่เรามีสื่อของเราเอง คือ วิทยุชุมชน จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เกิดการพูดคุยถ่ายทอดสิ่งดี ๆ ของชุมชนให้ขยายกว้างขวางขึ้น และเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

4. กลุ่มผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า จะดูแลกลุ่มคนเหล่านี้อย่างไร ซึ่งชุมชนสามารถดูแลผู้สูงอายุกันตัวเอง ถ้ารัฐบาลสนับสนุนให้ชุมชนทำก็จะทำได้ขึ้น และเราก็มีความมั่นใจว่า ทุกที่มีอยู่ในสังคม ทำอย่างไรเราจะช่วยกันบูรณาการทุนเหล่านี้ให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ และการจะบูรณาการทุนเหล่านี้ อย่างเช่น กองทุนละ 1 ล้าน กองทุน กขค. หรือทุนต่าง ๆ ที่ลงสู่ชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกันนั้น อยากจะเสนอว่า ต้องยืดหยุ่นระเบียบบางประการให้สอดคล้องกับชุมชน ซึ่งระเบียบที่จะยืดหยุ่นนั้นน่าจะให้มีโอกาสคุยกันเพื่อกองทุนจะได้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างเต็มที่

นั่นคือ ส่วนที่อยากจะเรียนฝากท่านนายก ฯ เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และกลุ่มผู้สูงอายุข้อสุดท้ายอยากเรียนฝากท่านนายก ฯ ได้กรุณาหาช่องทางทำอย่างไร ที่สถาบันการเงินของชุมชน โดยเราจะทำสถาบันของเราเอง ให้เป็นสถาบันพัฒนาองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนแห่งชาติ ซึ่งมีภูมิปัญญาทั้ง 4 ภาค และรัฐบาลของท่านนายก ฯ มาช่วยเสริมหนุนได้ เงินออมของเราเองสามารถเปลี่ยนนี้ตัวเองได้ เพราะฉะนั้นเงิน 1 ล้าน ที่ท่านให้มาก็สามารถช่วยได้ ถ้ารวมเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยใช้รูปแบบ ความคิด หลักการของชุมชนเพียงแต่ขอโอกาสจากท่านช่วยสนับสนุน

นางอิง ไถวสินธุ์ :

ดิน น้ำ ป่า เป็นฐานชีวิตที่สำคัญของชุมชน คนได้อาศัยป่า เพราะเป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร ฯลฯ อยากให้ประชาชนได้มีสิทธิ มีโอกาสทำ/จัดการดิน น้ำ ป่า ด้วยภูมิปัญญาที่ถูกสั่งสมมานานหลายปี ทำอยู่ ทำกิน มานาน แต่การดำเนินชีวิตมันยังติดขัดอยู่เพราะกฎระเบียบ กฎหมายที่ยังไม่ได้แก้ไข เรื่องเหล่านี้เช่นเดียวกัน ชุมชนทำกันมานาน ทั้งช่วยเพิ่มมูลค่าข้าวและลดรายจ่าย ไม่ต้องซื้อจากภายนอก ทำอย่างไรจึงจะแก้ พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. 2493 ให้ชุมชนสามารถผลิตเหล้าได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ถ้ากฎหมายใดขัดกับกฎระเบียบของชุมชนอยากขอให้เอาระเบียบของชุมชนเป็นหลัก โดยทุกฝ่ายต้องมาคุยกันที่สำคัญคือใจคนต้องไม่เอาเปรียบกัน รับฟังคนยากคนจน ว่าเขามีปัญหาอะไร จะช่วยกันแก้ได้อย่างไร อย่าไปข่มขู่คุกคามเขา

นายสังคม เจริญทรัพย์ :

การแก้ปัญหาของพี่น้อง ทางรัฐบาลก็เห็นด้วยว่าฐานเป็นเรื่องจากข้างล่าง เพราะฉะนั้น แผนชีวิต / แผนชุมชน จำเป็นที่จะต้อง มีกระบวนการเรียนรู้จากฐานล่าง ที่จะต้องนำไปปฏิบัติจริง เกิดการทำซ้ำ และต้องเชื่อมโยงกัน คือ ต้องตกลงทำร่วมกันตามความพร้อมของแต่ละพื้นที่ ใช้งบประมาณ ทรัพยากรให้คุ้มค่า และรัฐต้องสนับสนุนงบประมาณตามแผนของชุมชน

กระบวนการของแผนจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ สื่อสารให้รู้ทั่วกัน โดยวิถชุมชนก็จะ เป็นบทบาทสำคัญในส่วนนี้ สำหรับสื่อรัฐบาลก็มีเป้าหมายเดียวกันน่าจะเสริมกันได้ ส่วนสื่อพื้นบ้านก็ไม่ ควรจะละเลย

สำหรับเรื่องเมือง ที่อยู่อาศัย กำลังเป็นเรื่องใหญ่ กรณีบ้านเอื้ออาทรจะอย่างไรให้ ขบวนการชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมคิด คัดสินใจ ทำอย่างไรไม่ให้คนจนไม่จริงเข้าไปอยู่ เช่นกรณีชุมชน ทับแก้ว เป็นกรณีตัวอย่างที่ดี ในการแก้ปัญหา แต่ทำอย่างไรจะขยายผลไปทั่วประเทศ

อาจารย์ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม :

ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ร่วมสนับสนุนขบวนการของชาวบ้าน เป็นเรื่องที่น่าชื่นชม มาก ประการแรก คือ ชุมชนไทยหลายถิ่นทั่วประเทศได้รวมพลังกัน ได้เรียนรู้ได้สะสมภูมิปัญญาเป็นอัน มาก รวมทั้งเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกันทำงานเพื่อการพัฒนาตนเอง จึงเป็นที่น่าชื่นใจที่หน่วยงานสนับสนุน อย่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้มีโอกาสทำงานกับชาวบ้าน ซึ่งมีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเอง อีก ประการหนึ่งที่น่าชื่นใจ คือ เห็นว่ารัฐบาลมีความจริงจังในเรื่องที่จะแก้ปัญหาค่าเช่าที่ดิน ความยากจน ของประชาชน โดยมอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพัฒน์ กระทรวงเกษตร กระทรวง วัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ทุกหน่วยงานมีความตั้งใจอย่างมากในการทำงานมุ่งพัฒนาชุมชน จึงอยากให้หน่วยงานเหล่านี้ประสานกันให้มากที่สุด ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ วางแผนการทำงานกันให้ดี ๆ และให้ชาวบ้าน / ชุมชนได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของเรื่อง วันนี้เป็นโอกาสที่ดีที่ท่านนายกฯ ให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ ต่อพวกเรา ซึ่งเป็นตัวแทนชุมชนทั่วประเทศ

นายกรัฐมนตรี :

วันนี้ นับได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีของชุมชนรากหญ้า เพราะกว่าจะมาเป็นนโยบายของพรรค ไทยรักไทย ก็ได้ร่วมกับประชาชน เช่น ลุงอัมพร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนหมู่บ้าน ก็มาจากความ มั่นใจที่ได้ไปเห็นความสำเร็จของคลองเปေး ก็ได้เลยเกิดความในการใช้นโยบาย มอบไว้ว่างใจไปที่ ประชาชน รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลที่ไว้ว่างใจประชาชนมากที่สุด โดยเชื่อมั่นว่าประชาชนจะพึ่งตนเองได้ แต่ เราต้องทำหน้าที่เอาอุปสรรคออกจากเขา เราเอาโอกาสไปให้เขา เขาจึงจะสามารถยืนด้วยตัวเองได้ นายกรัฐมนตรีก็เป็นประชาชน รัฐมนตรีก็เป็นประชาชน ชาวบ้านก็เป็นประชาชน เพราะฉะนั้นเราเป็น หุ่นส่วนที่จะช่วยกันทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่ ให้คนไทยทุกคนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นสุข ความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยผมรับมอบหมายตามกติกาของรัฐ ผมเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมด ไปจัดการ

ให้คนไทยทั้งหมดได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข วันที่ผมเข้ามารับตำแหน่งผมก็รับช่วงจากรัฐบาลก่อน ๆ ซึ่งยุคสมัยความจำเป็นในการใช้กฎหมายก็แตกต่างกันไป บางครั้งยุคสมัยเปลี่ยนไป แต่กฎหมายไม่ได้เปลี่ยนไป และกฎหมายที่ไม่ได้เปลี่ยนไปเป็นอุปสรรคกับชีวิตคน เป็นอุปสรรคในชุมชน ในการทำงาน วันนี้ผมต้องการคนที่ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ซึ่งไม่มีใครคิดเป็นและแก้ได้ดีเท่ากับผู้ที่อยู่กับปัญหานั้น เพราะฉะนั้นถ้าหากมีการประชุมกันอย่างนี้ และรวบรวมว่าอะไรคือ อุปสรรค อะไรคือโอกาส บอกให้รัฐบาลรู้ รัฐบาลก็พร้อมจะแก้ไข ซึ่งการคิดเองข้างเดียวจากรัฐบาล เป็นวิธีที่ล้าหลัง เพราะฉะนั้นวิธีที่สมัยใหม่เหมือนปฏิรูปการศึกษา ก็คือ การเรียนรู้ร่วมกัน ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวก การบริหารจึงจะดี รัฐบาลที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง รัฐบาลมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ประชาชนทำมาหากินได้ดี รัฐบาลมีหน้าที่ให้ออกาสประชาชน และส่งเสริมประชาชนได้คิดร่วมกัน ได้เรียนรู้ร่วมกันร่วมกับรัฐบาลด้วย ร่วมกันเองด้วย นี่คือหลักทั้งหมดที่บริบทกระบวนการที่เปลี่ยน แต่บังเอิญว่าคนหลายส่วนเปลี่ยนไม่ทัน และไม่เข้าใจว่าทำไมต้องเปลี่ยน แต่วันนี้ถึงเวลาแล้วที่ต้องเปลี่ยน แต่การเปลี่ยนนั้นสังคมจะผลักดันเอง ถ้าฝ่ายหนึ่งไปช้า ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างปรับตัวเองได้ ครั้งเทอมหลังของรัฐบาลนี้ เป็นครั้งเทอมของการพิสูจน์การทำงานของรัฐบาลชุดนี้ รัฐบาลจะใช้เวลากับ **People empowerment** คือ การสร้างพลังให้ประชาชน เอาสิ่งที่เป็นอุปสรรคออกจากประชาชนให้หมด เอาโอกาสทั้งหมดกลับไปให้กับประชาชน ให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการสร้างฐานะของตัวเอง สร้างความสุขของตัวเอง โดย รัฐบาลมีหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวกนี้คือ ครั้งปีหลัง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของที่ดินทำกิน เอกสารสิทธิ์ การเข้าหาแหล่งทุน เมื่อก่อนนี้เราไปเอาเงินออมจากชนบทมาสร้างความเจริญให้เมือง แต่ขณะเดียวกันชุมชนไม่มีทุนก็ไม่มั่งคั่ง ชุมชนก็ต้องล่มสลาย ต้องกลับมาตามความเจริญผลสุดท้ายสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาเดิมก็ขาดสะบั้น วันนี้เรานำมาซ่อม มาต่อภูมิปัญญาเหล่านั้น และมารวมพลังกันใหม่ ซึ่งก็เกือบสายแต่ไม่สาย ถ้าหากว่าเมื่อไรประเทศไทยยังบริหารระบบเดิม ก็คือบริหารชนิดที่ว่าบริหารตามทฤษฎีทุนนิยม ซึ่งผู้ที่ได้ประโยชน์ก็คือคนตัวโต แต่ขณะเดียวกันก็เป็นอันตรายต่อคนตัวเล็ก เกิดช่องว่างระหว่างสังคมสองสังคมที่แตกต่างกันจะมากขึ้นเรื่อย ๆ ฉะนั้นวันนี้เราจึงพยายามที่จะดึงช่องว่างเพื่อให้ช่องว่างแคบ Concept ของผม ก็คือ รดน้ำที่ราก คือ การเอาเงิน เอาโอกาสไปใส่ที่ชุมชน และเมื่อชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจก็จะดีขึ้นมาสู่กรุงเทพฯ แต่ถ้าเอาเงินมาใส่ที่กรุงเทพฯ ก็โตที่กรุงเทพฯ และชุมชนก็อดอยาก ดังนั้นทุกอย่างเรากลับมาวนที่ปัจจัย 4 เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทร บ้านมั่นคง ก็คือปัจจัย 4 ที่คนจนไทยหามานาน แต่ก็ไม่มี ความหวัง เขาบอกว่า ชีวิตนี้แม้กระทั่งคนที่เกษียณแล้วยังไม่มีบ้านอยู่ เพราะบ้านมันแพง ไม่มีโอกาส วันนี้เราย้อนกลับมาใหม่ และรวมถึงการขายในเรื่องของการให้ชาวบ้านปลูกบ้านเอง ซึ่งผมจะแก้ปัญหานี้ในปีต่อ ๆ ไป สรุปแล้วก็คือผลของการแก้ปัญหา ภาพกว้างก็คือจะแก้ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน เรื่องน้ำ คือการฟื้นฟูธรรมชาติ การเอาที่ดินว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ เอามาทำประโยชน์ ซึ่งที่ดินคือ โรงงานผลิตเบงคี่ของคนจน ถ้าคนจนใช้ที่ดิน ที่ดินก็งอกเป็นเงิน ปลูกต้นไม้ก็เก็บขายได้ เพราะฉะนั้นเรื่องที่ดินทำกิน ใครมาหวังที่ดินไว้เยอะๆ ใครมีที่และไม่ได้ใช้ประโยชน์ โคนภาษีแน่ เพราะว่าไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์จะหวังไว้ทำไม เอาให้ประชาชนที่เขาไม่มีโอกาส ได้มีที่ดินทำ

กิน โดยมีเอกสารสิทธิ์ที่มั่นคง ซึ่งสามารถเอาไปเปลี่ยนเป็นทุนได้ เขาก็จะมีโอกาสทำอะไรมีรายได้มากขึ้น สร้างฐานะให้ดีขึ้นไม่ใช่แค่พอกินอย่างเดียว แต่เมื่อลูกเขาโตขึ้นก็สามารถสร้างขีดความสามารถในการทำกินเป็นเรื่องหลัก ทั้งเรื่องที่ดิน และเงินทุน นี่คือ เรื่องที่อยู่อาศัยควรเป็นอย่างไร เราคงต้องใช้เงินมากพอสมควรแต่ไม่เป็นไร เพราะรัฐบาลสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจมาได้ถึงบัดนี้ไม่หนักใจและยังถ้าใช้หนี้ IMF ในเดือนกรกฎาคมหมด ผมมีอิสระในการคิดอะไรก็ได้เพื่อชุมชน โดยเฉพาะเราน่าจะทำอะไรได้มากมาย

อันที่จะต้องทำก็คือ เรื่องกองทุนหมู่บ้านที่ลุงอัมพรพูด ขณะนี้กำลังให้คุณสุวิทย์ไปหาทางออก กองทุนหมู่บ้านที่เราทำกันอยู่ มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ท่านเลือกกันเอง เรากำลังคิดว่าจะสร้างให้หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งเข้มแข็งขึ้น โดยที่จะให้เขาเองสามารถที่จะมีเงินทุนหมุนเวียนและมีเงินออมได้มากขึ้น โดยเอาเงินออมในหมู่บ้านมาให้ ทำเหมือนที่คลองเปียว ตำบลคลองเปียวของลุงอัมพร ซึ่งปัจจุบันมีเงิน 110 ล้านบาท จาก 11 หมู่บ้าน โดยใช้เงินออมในท้องถิ่น และพัฒนาจนได้ 110 ล้านบาท เพราะฉะนั้นถ้าตำบลหนึ่งมี 11 หมู่บ้าน ได้ 11 ล้านบาทวันนี้ แล้วต่อไปถ้าบริหารจัดการดีก็มีเงินออมเก็บผลต่างจากคนที่นำเงินไปฝากกับคนที่นำเงินไปใช้ และรัฐบาลก็อาจใช้ระบบธนาคารของรัฐเข้าไปเสริมทำให้ใหญ่ขึ้นมีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านมากขึ้น ก็จะสามารถเอาเงินไปสร้างอนาคต สร้างงานได้ ผมไปจังหวัดน่านมา หลังจากที่ได้คุยเรื่องยาเสพติด ผู้ว่าฯ ยื่นรายชื่อผู้ค้ายา 700 กว่าคน และผู้เสพยา 3,000 กว่าคน จะเห็นว่า เขารู้จักกันหมดในหมู่บ้าน จังหวัด รู้แต่ไม่ทำ จึงสั่งทำภายใน 3 เดือนต้องทำให้เต็มที่ เรื่องยาเสพติด ดังนั้น ชุมชนต้องช่วยกันด้วย และทุกเรื่องถ้าเราเริ่มจากชุมชนคิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ไม่มีอะไรที่แก้ไม่ได้ ผมเชื่อว่าถ้าพลังของท่านร่วมกันอย่างนี้ และคิดจะสร้างสรรค์กันอย่างนี้และเสนอแนะมาที่รัฐบาล รัฐบาลก็ทำ ผมขออีกเทอมเดียว ปัญหาความยากจนจะหมดประเทศไทย

นางมุกดา อินตะสาร :

สิ่งที่ท่านนายกฯ พูดก็เป็นสิ่งยืนยันอย่างดี ว่าการสร้างพลังจากประชาชนเป็นสิ่งสำคัญมาก การที่พวกเราได้มารวมกันสร้างสรรค์สิ่งดีงาม มาร่วมกันคิด และนำเสนอสิ่งที่เราจะทำในหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับที่ท่านนายกได้พูดแล้ว แสดงให้เห็นสิ่งที่พวกเราคิด ท่านนายกพร้อมที่จะสนับสนุน สิ่งที่ยากเสนออีกนิดก็คือ กรณีเกิดปัญหาความเข้าใจไม่ตรงกัน ความขัดแย้งเพราะเหตุผลความจำเป็นต่างกันระหว่างชุมชนกับรัฐ อยากจะขอให้นายกช่วยแก้ปัญหาด้วยความนุ่มนวล

นายกรัฐมนตรี :

วันนี้มีประชาชนอยากได้บ้านแบบประเภทบ้านเอื้ออาทร บ้านมั่นคง ประมาณ 3,500,000 ทั่วประเทศ นี่คือ ประมาณการที่ทางการเคหะฯ กับ พอช. ร่วมกันคิด ผมวางเป้าหมายว่า ในช่วง 5 ปี จะทำ 1 ล้านยูนิต ซึ่งอยากทำให้เร็ว ดังนั้น การกระจายการบริหารจัดการของการเคหะฯ พอช. กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ก็ดี จะต้องกระจายให้เร็วขึ้น เพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดปัญหาการ

แย่งชิง จึงต้องรีบทำและยิ่งทำมากบ้านก็จะราคาถูกลง แต่ที่สำคัญก็คือ รัฐมนตรีต้องช่วยกันดูให้ดี เรื่องการประกวดราคา อย่าให้ปรตเข้ามาแทรก ที่ต้องระวังเป็นพิเศษ เพราะว่าทุกบาทจะเป็น ต้นทุนของคนจน ทุกบาทซึ่งเป็นความสามารถของพวกเราที่จะหามาได้เป็นหยาดเหงื่อที่ ยากลำบากสำหรับคนจน จึงต้องช่วยกันให้ต้นทุนต่ำที่สุด และอยู่ได้สบายที่สุด นี่คือ สิ่งที่ดีที่สุด การคิดเรื่องบ้านต้องคิดเพื่อการขาย เมื่อลูกโตขึ้นมีรายได้ของตนเอง เขาก็ต้องคิดขายที่อยู่อาศัย ของตนเอง จึงมอบความไว้วางใจให้กับรัฐมนตรี พอช. การเคหะฯ ช่วยกันทำให้เร็ว และได้ราคา ถูกลง สำหรับเงินอุดหนุนถ้ายังไม่มีก็ต้องทำให้มี

นายอัมพร ดั่งปาน :

ถ้าหากให้โอกาสชุมชนที่เป็นคนรากหญ้ามีส่วนร่วม มีการกระจายการจัดการที่ดี มีการ กระจายทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นทรัพยากรร่วมของรัฐบาลกับชุมชน ถ้าท่านให้โอกาสอย่างนี้ เชื่อว่าเป้าหมายของ ท่านนายกจะสำเร็จ

นายกรัฐมนตรี :

การทำเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ต้องใช้เวลา ผมขอเวลาแค่เพียงสองปี เพราะทำงานหนักตลอด หลังจากนั้นคงไม่ไหว บ่มีแรงแล้ว

เรื่องที่คิด จะเริ่มประชุม จัด Workshop และเชิญชุมชนเข้าร่วม สิ่งหนึ่งที่เห็นมีการ ร้องเรียนกันเข้ามาไม่ขาดสาย ถึงแม้ว่ารัฐบาลต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของคนส่วนใหญ่ ซึ่งแน่นอนคน ส่วนน้อยที่เดือดร้อนก็มีอยู่ เราก็ต้องบรรเทา จะบรรเทาได้แค่ไหน ก็ได้ระดับหนึ่ง แต่ว่าสิ่งที่ปัญหา อยู่ทุกวันนี้ก็คือ เราไม่ได้เคารพสิทธิในการเลือกตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ถ้าเรามองย้อนกลับในอดีตการตั้ง ถิ่นฐานของบรรพบุรุษแต่ละหมู่ แต่ละส่วน ไม่ว่าจะเป็นชาวเขา เขาเลือกที่จะไปตั้งถิ่นฐานที่ไหน ก็ เพราะว่าเขาเหมาะสมกับที่นั่น เข้าปรับตัวได้กับที่นั่น แต่แล้วเราเอาความเป็นประเทศมาครอบการตั้งถิ่น ฐาน ซึ่งการที่คนเลือกตั้งถิ่นฐานที่นั่น ต้องได้ประโยชน์บางอย่าง เช่น การเอาทรัพยากรมาใช้ แม้ ทรัพยากรจะเป็นของประเทศ แต่คนที่อยู่บริเวณนั้นเขาควรจะได้สิทธิพิเศษบางอย่าง ซึ่งเราต้องชดเชยให้ แต่ถึงแม้จะได้รับการชดเชย แต่เขาก็มีความรู้สึกบางอย่าง เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เป็นเรื่องจิตมนุษย์ที่ต้อง เข้าใจว่า เขาได้เลือกตั้งถิ่นฐานอย่างนี้เพราะอะไร วิถีชีวิตเขาคืออะไร และการใช้ทรัพยากรร่วมกันคือ อะไร การใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์ท้องถิ่นคืออะไร ต้องเข้าใจแยกแยะ ดังนั้นชุมชนจึงมีการรวมตัวกัน ในชุมชน โดยเราต้องคิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ถ้าส่วนรวมได้ ทุกคนได้ ถ้าชุมชนสามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง ทุนของตนเอง ศักยภาพของตัวเอง ภูมิปัญญาของตัวเอง โดย ร่วมกันคิด ก็จะได้ทางออก อย่าลืมนะว่าประเทศมีจุดอ่อน คือ ครึ่งวันแรกพูดแต่ปัญหา ครึ่งวันหลังก็ยังพูด เรื่องปัญหา ถกเถียงกันว่าใครผิด ใครถูก เหลือเวลาอีกประมาณ 10 % จึงจะบอกว่าจะทำอย่างนั้น น่าจะทำอย่างนี้ เพราะฉะนั้นวันนี้ถ้าหากว่าเรารู้ปัญหาแล้ว น่าจะมาคุยกันถึงทางออกจะทำอย่างนั้น ทำ

อย่างนี้ จนตกผลึกแล้วผมขอรับรู้ด้วย เพราะว่าจะได้แก้ได้ถูกทาง และเรื่องการเชื่อมโยงเครือข่ายปัจจุบัน ใช้วิธีการอย่างไร

นางมุกดา อินตะสาร :

การสัมมนาครั้งนี้ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันว่าเราจะปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สำหรับ ขบวนการของพวกเราได้อย่างไร จะพึ่งพาช่วยเหลือกันระหว่างชุมชนได้อย่างไร

นายสังคม เจริญทรัพย์ :

ในระดับพื้นที่จะมีแต่ละกลุ่มประชุมกัน และแต่ละกลุ่มก็จะรวมตัวกันเป็น เครือข่ายและ มีการคุยกัน โดยทั่วประเทศมีทั้งเครือข่ายเชิงพื้นที่และเครือข่ายประเด็นที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน เช่น เรื่องลุ่ม น้ำ เรื่องไหม เรื่องฝาย เรื่องขยะ เรื่องสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือ เครือข่ายได้ถักทอกันในระดับต่าง ๆ บาง เรื่องระดับจังหวัด ภาค หรือระดับประเทศ อย่างเช่น เรื่ององค์การการเงิน และทุกครั้งที่มาเจอกันจะพูดคุยกัน ถึงแผนข้างหน้าที่จะทำกันอย่างไร มีระบบการติดตามตรวจสอบดูแลกันเองอย่างไร

นายกรัฐมนตรีน :

ตอนนี้มี Internet ค่ายด ใช้ในการสื่อสาร เช่นที่ จ.บุรีรัมย์ บ้านน่าน้อย ทำนาข้าว มีแต่ หนี้ สามีก็กินเหล้า และติดการพนัน เราก็สอนทำบัญชีอย่างง่ายและสอนคอมพิวเตอร์ นำน้อยพบว่า ปลู กผัก ได้กำไรกว่านาข้าว นำน้อยจึงลดพื้นที่ปลูกข้าวไปปลูกผักเยอะ ๆ ในที่สุดก็ใช้หนี้ได้ นำน้อยจบ ป.4 เล่นคอมพิวเตอร์จนสามารถใช้โปรแกรม Excel ได้จนชำนาญ ปัจจุบันบ้านน่าน้อยเป็นศูนย์การเรียนรู้ทาง คอมพิวเตอร์ เพราะฉะนั้นทุกตำบลมี Internet ค่ายดที่สามารถส่งข่าวสารระหว่างกันได้

นางอิง ไถวสินธุ์ :

แล้วคนจนจะได้ใช้หรือเปล่า เพราะไม่มีเงินซื้อ คนจนที่จนแต่กำเนิด แม้แต่ซื้อปลาหมึก มา กินยังไม่ได้เลย จะทำอย่างไร

นายกรัฐมนตรีน :

“จนอะไรก็ได้ แต่อย่าจนกำลังใจ” แต่ถ้าจนแล้วท้อใจ รับรองว่าจนถาวร ปัจจุบันมี Internet ใช้แล้ว 7,000 ตำบล ดังนั้นอีกประมาณ 3-4 เดือน Internet จะมีครบ สามารถใช้ในการค้าขาย สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ใครอยากรู้ข้อมูลอะไรก็ค้าจาก Internet ก็จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ถ้าหาก ฝึกจริง ๆ 3 วันก็เข้าใจ

นายอัมพร ด้วงปาน :

ที่ท่านว่า เดือนกรกฎาคมนี้ จะขึ้นหนี้ต่างประเทศให้หมด เมื่อคืนแล้วก็อย่ากู้มาอีกเลย ถ้าจำเป็นต้องใช้เงินลองคิดถึงองค์กรชุมชน วันนี้ชุมชนหลายแห่งพร้อมให้รัฐบาลกู้

นายกรัฐมนตรีน :

ตราบใดที่ผมเป็นนายก จะไม่กู้เพิ่มมาอีก ประเทศไทยขณะนี้สภาพคล่องสั้น ถ้าเราไม่ได้ซื้อของต่างประเทศ ถ้าใช้ในประเทศเป็นหมื่นล้านก็มี ถ้าจะเป็น แต่ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ต้องใช้

นายอัมพร ด้วงปาน :

การที่กลุ่มแม่บ้านผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ออกมา ทำอย่างไรจะให้ราชการสามารถซื้อของจากกลุ่มแม่บ้านได้ เช่น เสื้อผ้านักเรียน

นายกรัฐมนตรีน :

ตอนนี้ทำได้แล้ว วันนี้รับรองว่าคิดไม่ต่าง แต่ว่ากระบวนการทำงาน ที่จะให้เกิดการทำงานจนสำเร็จ เหมือนท่อที่ตันแต่น้ำลงไปก็ไม่ถึงพื้น ต้องคอยต่อท่อใหม่อยู่เรื่อย ๆ กองทุนหมู่บ้านก็เหมือนกันถ้าไม่ต่อท่อถึงประชาชนโดยตรง จะถึงหรือไม่ นอกจากไม่ถึงแล้วยังมีรอยรั่วอีกต่างหาก การประกันราคาสินค้าแต่ละตัว สินค้าได้ราคาขึ้น แต่ก็ยังมีประตระหว่างทางอยู่ดี ตอนนี้หน้าที่ของรัฐบาลต้องทำให้สินค้าเกษตรมีราคาดี แต่ไม่ใช่ไปลดพื้นที่ เพาะปลูก แต่มีหน้าที่ขยายตลาด และขยายพื้นที่เพาะปลูก เพราะถ้าลดพื้นที่เพาะปลูก ต่อไปชาวบ้านก็จะไม่มีที่ทำกิน

นายอัมพร ด้วงปาน :

พูดถึงตรงนี้ก็จะเป็นหัวใจที่ลุงอัมพรจะทำ จะทำอย่างไรให้เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ได้ราคาดี ผมใช้กองทุนมาซื้อของเกษตรกรในราคาสูงกว่าท้องตลาด นำไปขายให้ผู้บริโภค ต่ำกว่าราคาท้องตลาด ถ้าเล่นเรื่องกองทุนก็สามารถทำได้

นายกรัฐมนตรีน :

เมื่อไรที่ผู้ผลิตกับผู้บริโภคอยู่ใกล้กัน ทำให้ได้ราคาดี แต่ว่าส่วนใหญ่แล้วจะมีคนกลางมากำหนดราคา ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับราคา ถ้าสามารถตัดตอนได้ ก็จะเป็นการช่วยกัน ตัวอย่างที่เมืองโอฮิตะ ต้นแบบของ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ทุกชุมชนเขามีสินค้าที่ผลิตโดยมีสหกรณ์ในการขาย ซึ่งชุมชนจะทำงานร่วมกัน เขาไม่มีกระบวนการนายหน้า ทำให้เขาได้ราคาดี และผู้บริโภคได้ซื้อของราคาถูก โดยเมื่อเขาผลิตเสร็จจะขายในชุมชน ขายในจังหวัด 30% เพราะฉะนั้นประมาณ 15-20% ส่งขายต่างประเทศ

และ 40% ขายกันเองในชุมชน ซึ่งของที่จำเป็นจะมาจากทักษะ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนไม่ได้ซื้อจากของที่อยู่ข้างนอก

ถ้าทราบใดความเข้มแข็งของชุมชนมีความสามัคคีก็จะรอด เหมือนกับตัวอย่างยางพารา กลุ่ม ผู้ผลิตไม่สามารถกำหนดราคาได้ ให้นายหน้าเป็นผู้กำหนดราคา เมื่อผู้ผลิตร่วมกันกำหนดราคาได้ กิจกรรมก็รอด สำคัญที่ความสามัคคี การพูดคุยเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และช่วยคิดหาทางออกร่วมกัน

ผมขอขอบคุณรายการแบบนี้ทำให้ผมคิดน้อย ทำมาก โดยมีคนช่วยคิดและคิดจนตกผลึก และให้ผมทำ ก็จะทำให้ทำงานได้มาก เรียกว่า “บริหารอย่างมีส่วนร่วม” แต่ว่าผมเองทุกวันนี้ไม่ค่อยสบายใจ เพราะว่า บางทีเราต้องรับภาระที่ตามเอ่อกันมา และต้องตัดสินใจในเรื่องที่มีทั้งชอบและไม่ชอบ ถูกใจและไม่ถูกใจ โดยตัดสินใจบนพื้นฐานของส่วนรวม อยากให้ประชาชนมีความสุข

สรุปแนวทาง กลุ่มชนพึ่งตนเอง

หัวใจของแนวทางกลุ่มชนพึ่งตนเอง

การรักษาเอกลักษณ์ และสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนไทยที่ยังคงอยู่ได้ด้วยน้ำใจและจิตสำนึกของท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตที่พอเพียง มีการพัฒนาที่ชุมชนศูนย์กลางในการพัฒนา การเรียนรู้ของชุมชน และการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย แลกเปลี่ยนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความมุ่งมั่นเพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้

1. การพัฒนาตนเองและครอบครัว ร่วมกันสร้างให้เกิดจิตสำนึกความพอเพียง ปรับวิธีคิดจากผลิตเพื่อขายเป็นผลิตเพื่ออยู่ เพื่อกิน การเอื้ออาทรต่อผู้คนและธรรมชาติ จัดทำข้อมูล/วางแผนรายรับ – รายจ่าย ออมทรัพย์ร่วมกัน ลดการพึ่งพิงภายนอก ทบทวนวิเคราะห์ต้นทุน – กำไร (ขาดทุน) ในการผลิต ศึกษาเรียนรู้ วิจัยด้วยตนเอง
2. ขยายเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน รวมพลังมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน ขยายกลุ่ม/องค์กร เครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชน ให้มากขึ้นและมีความเข้มแข็งมากขึ้น เชื่อมโยงสู่การเป็นเครือข่ายทั้งระดับท้องถิ่น ภาค ประเทศ
3. ยกย่ององค์ความรู้ของชุมชนบนฐานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างกระบวนการเรียนรู้ วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูล ร่วมวิเคราะห์เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา/การแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมทั้งการเฝ้าระวังต่อปัญหาเชิงนโยบายที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน
4. สร้างกระบวนการแผนชุมชน แผนชีวิต พิชิตความยากจน ใช้แผนชีวิตชุมชน เป็นยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการพัฒนาสร้างจิตสำนึกร่วม นำไปสู่การจัดการกองทุน ทรัพยากรของชุมชนอย่างเอื้ออาทร และเชื่อมโยงกันเป็นระบบแบบเศรษฐกิจพอเพียง
5. ทำกิจกรรมรูปธรรม เชื่อมโยงสู่เป้าหมาย และขยายผล
6. สร้างพันธมิตรการพัฒนาประสานภาคีความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน
7. สรุปบทเรียนประเมินผล เพื่อแก้ไขปัญหาและสานต่อการพัฒนา รวมทั้งขยายผลการเรียนรู้สู่ภาคีให้เกิดความเชื่อมโยงประสานการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

ทิศทางการแต่ละประเด็น

1. องค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชน มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ

องค์กรการเงิน : บูรณาการกองทุนฐานาการชุมชน ออมทรัพย์เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านเงินทุนของชุมชน ใช้กลุ่มออมทรัพย์เป็นฐานในการจัดสวัสดิการชุมชน พัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการโดยกลุ่ม/เครือข่ายที่เข้มแข็งหนุนเสริมกลุ่มที่อ่อนแอกว่า จัดระบบตรวจสอบร่วมกัน เชื่อมโยงกองทุนต่าง ๆ ภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนภายนอก เสนอกฎหมายองค์กรการเงินภาคประชาชน

สวัสดิการชุมชน : สร้างสวัสดิการจากฐานกิจกรรมชุมชน จัดให้มีกองทุนสวัสดิการจากฐานกิจกรรมพัฒนาของชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธุรกิจชุมชน การดูแลรักษาทรัพยากร วัฒนธรรม ฯลฯ เชื่อมโยงเครือข่าย พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับต่าง ๆ พัฒนาศักยภาพ และสร้างระบบสวัสดิการผู้นำ

2. เกษตรกรรมพึ่งตนเอง มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ

ขยายความคิด เปลี่ยนวิธีการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ ปรับวิธีคิดจากผลิตเพื่อขายเป็นการผลิตเพื่ออยู่เพื่อกิน เก็บข้อมูล/วิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนการผลิต ผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เอง วิจัยควบคุมไปกับการทดลองทำ ฟันฟูผลิตเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมมาใช้ในการผลิต รวบรวมความรู้ด้านเกษตรธรรมชาติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ

สร้างจิตสำนึก กิน - ใช้สินค้าชุมชน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้ชุมชนหันมาบริโภคสินค้าชุมชนในท้องถิ่น สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค (เมืองกับชนบท) สร้างยี่ห้อ/ตราของผลิตภัณฑ์ของชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างความหลากหลายของสินค้า ประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างพลังต่อการรองรับด้านการตลาด

4. ทรัพยากรธรรมชาติ มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ

ดิน น้ำ ป่า ทะเล ชุมชนใช้ รักษา พัฒนาอย่างเกื้อกูล ชุมชนจากการดูแล ดิน น้ำ ป่าชายฝั่ง ด้วยทรัพยากรเป็นทุนที่สำคัญในการดำรงชีวิตของชุมชน

- **ที่ดิน** เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนด้านที่ดิน ที่ทำกิน ขยายการเรียนรู้เรื่องที่ดิน เตรียมเรื่องโฉนดที่ดินชุมชน ธนาคารที่ดินโดยชุมชน นำที่ดินว่างเปล่ามาใช้ให้เกิดประโยชน์
- **น้ำ** เชื่อมร้อยเครือข่ายลุ่มน้ำและเครือข่ายการจัดการน้ำ ระดับประเทศ ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำ โดยใช้กิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- **ดูแลรักษาป่าชุมชน** พัฒนาฐานข้อมูลองค์กรชุมชนที่ดูแลรักษาป่า เชื่อมโยงเครือข่ายป่าชุมชนในทุกระดับ เผยแพร่องค์ความรู้/สร้างความเข้าใจเรื่องป่าชุมชน
- **ประมง/ชายฝั่ง** อนุรักษ์ฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำ ปลุกป่าชายเลน เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนชายฝั่ง

5. **วัฒนธรรมภูมิปัญญา** มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ นำวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เช่น หมอพื้นบ้าน เหล้าพื้นบ้าน ผ้าพื้นบ้าน ฯลฯ ใช้หลักธรรมเป็นฐานในงานพัฒนา ถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่เยาวชนรุ่นหลัง

6. **แผนแม่บทชุมชน** มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญในการเคลื่อนงานพัฒนาเพื่อความต่อเนื่องโดยขบวนการองค์กรชุมชน คือ “การสร้างแผนชุมชน แผนชีวิต พิชิตความยากจน”

7. **ที่อยู่อาศัย เมืองน่าอยู่ และการจัดการขยะ** มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ สร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัย “มีบ้านมั่นคง ชุมชนร่วมสร้าง” พัฒนาสภาพแวดล้อม จัดการขยะโดยชุมชน ถ่ายทอดสร้างการเรียนรู้การจัดการขยะโดยชุมชน ร่วมกันจัดทำข้อมูลชุมชนที่มีปัญหาที่อยู่อาศัย/เจ้าของที่ดิน ออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย ร่วมผลักดัน พ.ร.บ. ชุมชนแออัดฉบับชุมชน

8. **เยาวชน และผู้สูงอายุ** มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ สร้างขบวนการเยาวชนในขบวนการองค์กรชุมชน เชิดชูคุณค่าผู้สูงอายุ/ร่วมพัฒนาชุมชน สร้างพื้นที่ให้เยาวชน/ผู้สูงอายุมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ เช่น การรักษาสืบสานวัฒนธรรม คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ฯลฯ

9. **ชนเผ่า/คนพลัดถิ่น** มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ รวมกลุ่มเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส เช่น กลุ่มชนเผ่า คนไทยพลัดถิ่น ฯลฯ

10. **วิทยุชุมชน** มีทิศทางการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ ใช้สื่อวิทยุชุมชน เชื่อมโยงเครือข่ายกระจายข่าวสาร เสริมงานพัฒนา ใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ขยายผลงานพัฒนาพึ่งตนเองของชุมชนในด้านต่าง ๆ สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

สิ่งที่ชุมชนกับรัฐดำเนินการร่วมกัน

1. สร้างค่านิยม ปลุกจิตสำนึก ในการใช้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คน
2. ส่งเสริมการใช้หลักสันติธรรม ศาสนธรรม นำชุมชนสู่การพึ่งตนเอง
3. อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคม เช่น ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร ภูมิปัญญา ความเอื้ออาทร และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

4. เสริมสร้างความร่วมมือแบบพหุภาคี โดยองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก ชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการร่วมกำหนดเป้าหมาย/กฎหมาย

5. พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อขยายผลให้เกิดความเข้าใจสู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง โดยใช้สื่อของรัฐ สื่อสารมวลชน และสื่อชุมชน

รัฐเสริมหนุน/เกื้อกูลได้อย่างไร

1. นโยบายส่งเสริม

- การมีส่วนร่วมของประชาชน/ชุมชนท้องถิ่นในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่น
- การเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรชุมชน
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน
- หลักสูตรท้องถิ่นให้เยาวชนได้เรียนรู้ท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์ ฝ่าฟันเมือง

2. การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนา

- แก้ไข พ.ร.บ. สุรา พ.ศ. 2493 เพื่อให้ชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยผลิตสุราอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- ออก พ.ร.บ. ป่าชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้ดูแลรักษา/ใช้ประโยชน์จากป่า
- แก้ไข พ.ร.บ. ประมง พ.ศ. 2490 และบังคับใช้กฎหมายให้เป็นจริง เพื่อสนับสนุนการดูแลรักษาชายฝั่งของชุมชน
- เร่งรัดการออก พ.ร.บ. สวัสดิการผู้สูงอายุ พ.ร.บ. ชุมชนแออัด
- การถือครองที่ดินโดยชุมชน/กรรมสิทธิ์ร่วม
- ลดการนำเข้าสารเคมี สร้างแรงจูงใจให้ทำเกษตรอินทรีย์
- ติดตามดูแลให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายการอนุรักษ์ชายฝั่ง ฯลฯ
- ปฏิรูปการเมืองให้ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการเมืองภาคประชาชน เปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน
- แก้ปัญหาและพัฒนาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกระดับ โดยคำนึงถึงบทเรียนที่ชุมชนดำเนินการมา เปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ไม่ดำเนินการโดยใช้ความรุนแรง คุกคาม ข่มขู่ จับกุม
- สนับสนุนกองทุน/งบประมาณ เช่น การจัดตั้งกองทุนประกันความเสี่ยงด้านเกษตรอินทรีย์ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชน โดยตัดจ่ายเปอร์เซ็นต์จากโครงสร้างภาษี
- รัฐจัดทำแผน/แนวการทำงาน/งบประมาณของหน่วยงานให้สอดคล้องและสนับสนุนแผนของชุมชน โดยกลไกการดำเนินงานเปิดให้ชุมชนเข้าร่วมทุกระดับ

- ใช้สื่อของรัฐเผยแพร่/ขยายผลรูปธรรมงานพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนในเรื่องต่าง ๆ สนับสนุนวิทยุชุมชน ยุติการจับกุม ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อ

บทบาทของ พอช. ในการสนับสนุนขบวนการชุมชน

- การเชื่อมโยงเครือข่ายประเด็นต่าง ๆ
- งานข้อมูลแผนชุมชน ⇨ แผนท้องถิ่น
- องค์ความรู้สนับสนุนงานชาวบ้าน
- ประสานภาคีด้านการสนับสนุนแผนงานชุมชน
- ประสานรัฐ พัฒนาแนวทาง/กลไกแก้ปัญหาอุปสรรค/แนวทางนโยบาย
- สร้างสื่อเพื่อความเข้าใจ ความร่วมมือ ขยายผล

ความคืบหน้าที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากการสัมมนา

หลังจากงานมหกรรมสัมมนา “วิถีพลังไท ชูชุมชนพึ่งตนเอง” ได้มีความคืบหน้าที่ได้ดำเนินการไปสู่การพัฒนาการพึ่งตนเองของชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ป่าชุมชน ที่ดิน กลุ่มน้ำ ประมง/ชายฝั่ง)

- เครือข่ายองค์กรชุมชนได้มีการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาค ทำกิจกรรมการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนของภาค
- การประชุมร่วมกันของเครือข่ายด้านทรัพยากร กับผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อประสานแนวทาง/แผนงานของเครือข่ายชุมชนกับกระทรวงในช่วงต่อไป
- แผนงานที่ชุมชนจะดำเนินการ ได้แก่ การจัดให้มีพื้นที่ปฏิบัติการด้านการจัดการทรัพยากรเป็นพื้นที่นำร่องในแต่ละภาค การรวบรวมข้อมูล ปัญหา/กรณีตัวอย่างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ฯลฯ
- พัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ที่ร่วมกัน โดยมีคณะทำงานที่จะร่วมกันกำหนดแนวคิดทิศทางการทำงานร่วมกันระดับประเทศ

2. วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา ได้มีการจัดประชุมแกนนำชุมชนด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระทรวงวัฒนธรรม นักวิชาการอาวุโส เพื่อหารือแนวทางการใช้มิติทางวัฒนธรรมในการฟื้นฟูสำนึกท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนาของชุมชนด้านต่างๆ การจัดทำแผนที่ศักยภาพวัฒนธรรมชุมชน และกรณีพื้นที่ต้นแบบที่ใช้งานวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนงานพัฒนา เชื่อมโยงกับแผนงานของกระทรวงวัฒนธรรม

3. เกษตรกรรมพึ่งตนเอง ได้มีการประชุมแกนนำด้านเกษตรกรรมพึ่งตนเอง เพื่อมาร่วมกันวางแผนกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนด้านนี้ โดยมีงานที่ทำร่วมกัน ได้แก่ การเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เป็น สภาเกษตรกรอินทรีย์ การจัดณรงค์ลดการใช้สารเคมีทั้งผู้ผลิต/ผู้บริโภคในเวทีสมัชชาสุขภาพเดือนสิงหาคมนี้ การร่วมกันทำเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์/เกษตรปลอดภัย ฯลฯ นอกจากนี้ได้มีการเตรียมการจัดตั้งสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง (สศก.)

4. แผนชีวิตชุมชนพึ่งตนเอง ได้มีการประชุมร่วมกันที่ส่วนกลางและภาคต่าง ๆ ได้แก่ จัดงานมหกรรมแผนชีวิตชุมชนภาคใต้ การประสานร่วมกันระดับนโยบายที่สภาพัฒน์ฯ ได้กำหนดแผนงานที่จะสนับสนุนให้เกิดแผนชุมชนทั่วประเทศภายในปี 2548 การวางแผนการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายแผนแม่บทชุมชน โดยมีกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำสื่อเผยแพร่แนวคิด/กรณีตัวอย่างแผนแม่บทชุมชน การหนุนเสริมปฏิบัติการพื้นที่นำร่อง 128 ตำบล สร้างชุดความรู้ในตำบลนำร่อง 30 ตำบล ศูนย์การเรียนรู้แผนชุมชน 15 ศูนย์ การพัฒนาวิทยาการกระบวนการแผนชุมชน ฯลฯ รวมทั้งได้มีการพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ที่ร่วมกันระดับประเทศ โดยมีคณะทำงานร่วมกำหนดแนวคิดทิศทาง

5. **องค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชน** องค์กรการเงินชุมชนที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระดับชาติ คือ สถาบันพัฒนาองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนแห่งชาติ (พอ.สช.) ได้มีการประชุมต่อเนื่องทุกเดือน การสำรวจข้อมูลองค์กรชุมชนในจังหวัดที่มีความพร้อม และเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรการเงินในระดับพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งบางพื้นที่ได้มีการเตรียมการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนในระดับจังหวัด ส่วนด้านสวัสดิการชุมชนได้มีการประชุมร่วมกัน จัดให้มีคณะทำงานประสานการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนจาก 4 ฐาน คือ ฐานองค์กรการเงิน ฐานทรัพยากร ฐานแรงงาน/ธุรกิจชุมชน และฐานสังคมวัฒนธรรม

6. **เศรษฐกิจชุมชน** ได้มีการจัดประชุมเชื่อมโยงยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชน 2 ครั้ง เกิดเป็น “เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนไท” เพื่อทำหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูลด้านธุรกิจ/วิสาหกิจชุมชน เชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนระหว่างภาค ยกกระตือรือร้นการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจชุมชน จัดทำสื่อเผยแพร่ ฯลฯ

7. **การพัฒนาที่อยู่อาศัย บ้านมั่นคง เมืองน่าอยู่** โดยฐานชุมชน จัดทำโครงการนาร่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน 10 พื้นที่นาร่อง จัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์/วงทิศทาง การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยองค์กรชุมชนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ซึ่งจัดเวทีระดับชาติไป 2 ครั้ง การจัดเปิดโครงการที่อยู่อาศัย จังหวัดอุดรธานี โดยเชิญเครือข่ายต่าง ๆ ไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำโครงการที่อยู่อาศัยโดยชุมชน การขับเคลื่อนขบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเมืองต่าง ๆ 50 เมือง ซึ่งได้เกิดขบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในระดับต่าง ๆ ได้แก่ การสำรวจข้อมูลชุมชน ใช้ขบวนการสำรวจเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงชุมชน และให้ได้ข้อมูลมาร่วมวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย การตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัยร่วมระหว่างชุมชน เทศบาล สถาบันวิชาการ

ภาคผนวก

มหกรรมชุมชนเข้มแข็ง ครั้งที่ 1
“วิถีพลังไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง”
21-23 มกราคม 2546
ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

(อยู่ใน File :
มหกรรมชุมชนเข้มแข็ง ฯ)

รายชื่อกลุ่มย่อยและผู้เข้าร่วมสัมมนา

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (21 มกราคม 2546)	150 คน	ผู้นำชุมชน - คุณอนันต์ ดวงแก้วเรือน - คุณพิรุณ บานเย็น - คุณรังสรรค์ แสนสองแคว - คุณสะมะแอ เจะมูดอ วิทยากร อาจารย์บัณฑิต อ่อนคำ	- คุณพลากร วงศ์ทองแก้ว - คุณธีรพล สุวรรณรุ่งเรือง - คุณชนชัย อาจหาญ - คุณอุมา ทับเที่ยง - คุณรัตติยา โตจีน
การจัดการป่าโดยชุมชน (22 มกราคม 2546)	46 คน	ผู้นำชุมชน - คุณอนันต์ ดวงแก้วเรือน เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ - คุณพรมมา สุวรรณศรี เครือข่ายป่าชุมชนแม่वंก - แม่เป็น วิทยากร - ดร.สมศักดิ์ สุขวงศ์ ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก - ดร.อนันท์ กาญจนพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	- คุณพลากร วงศ์ทองแก้ว - คุณธีรพล สุวรรณรุ่งเรือง

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
การจัดการที่ดิน/ที่ทำกิน (22 มกราคม 2546)	30 คน	ผู้นำชุมชน - คุณรังสรรค์ แสนสองแคว เครือข่ายที่ดินลุ่มน้ำ - คุณสุชาติ บัวสุวรรณ ประเด็นที่ดินจังหวัดตรัง - คุณนิเวศ โคตรจันทิก จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยากร - ดร.วารินทร์ หาญวงแหวน มูลนิธิสถาบันที่ดิน - อาจารย์ปรีชา อุดระกูล สถาบันราชภัฏนครราชสีมา - คุณสถิตย์พงศ์ สุดชูเกียรติ ผู้อำนวยการกองนิติการ สปก. - ดร.จรัส กิจบำรุง กรมวิชาการเกษตร - คุณรัชดา นายสวัสดิ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน	- คุณสมชาติ ภาระสุวรรณ - คุณทวีศักดิ์ สุขรัตน์ - คุณรัตติยา โตจีน
การจัดการน้ำโดยชุมชน (22 มกราคม 2546)	30 คน	ผู้นำชุมชน - คุณประยุทธ์ ชุ่มนาเสียว เครือข่ายลุ่มน้ำแม่มนู จังหวัดอุบลราชธานี - คุณพิรุณ บานเย็น เครือข่ายลุ่มน้ำห้วยทับทันจังหวัดสุรินทร์ - คุณจันทร์ดีป พู่เฟื่อง เครือข่ายลุ่มน้ำอิง จังหวัดเชียงราย วิทยากร - คุณชัยพันธ์ ประภาสะวัตติ สถาบันเพื่อสิทธิชุมชน - อาจารย์เอี่ยม ทองดี มหาวิทยาลัยมหิดล - คุณวิทยา ผลประไพ กรมทรัพยากรน้ำ - คุณอุมา ศรีสุข กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	- คุณสมภพ พร้อมพองษ์ - คุณไพท ภูธา - คุณอุมา ทับเที่ยง

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
ประมง/ชายฝั่งทะเล (22 มกราคม 2546)	25 คน	ผู้นำชุมชน - คุณสมะแอ เจมุดอ สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ - คุณนิทัศน์ แก้วศรี สมาพันธ์ชาวประมงทะเลสาบสงขลา วิทยากร - ดร.สุรพล สุดารา มุตนธิสืบนาคะเสถียร	- คุณพิศิษฐ์ ชายเสนาะ สมาคมหยาตฝน - คุณสุภาวดี ศรีนุชตานนท์
องค์กรการเงินชุมชน (21 มกราคม 2546)	120 คน	ผู้นำชุมชน - คุณอัมพร ค้างปาน กลุ่มออมทรัพย์คลองเปื๊ยะ สงขลา - คุณประจวบ แต่งทรัพย์ เครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิต ชัยภูมิ - คุณสนอง เนียมเหลี่ยม เครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิต พิษณุโลก - พระมนัส ขันดิธัมมโม เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ จันทบุรี - คุณประเสริฐ ทิพย์สมบัติ เครือข่ายร่มเกล้า-ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร วิทยากร ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)	- นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา - คุณอัมพร แก้วหนู - คุณชวัลลักษณ์ พลเพชร - คุณรัชรา เอียดศิริพันธุ์ - คุณช่อทิพย์ เจริญทรัพย์ - คุณปริญดา รั้งยี่สัจจะ

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
องค์กรการเงินชุมชน (22 มกราคม 2546)	64 คน	ผู้นำชุมชน (เพิ่มเติม) 1. คุณแสงหล้า อินภิบาล ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน 2. คุณอาจารย์ สำราญใจ เครือข่ายสัจจะออมรายวัน 3. คุณรัชนี้ สายชนะ เครือข่ายออมทรัพย์ชุมชนเมืองศรีสะเกษ วิทยากร 1. คุณศิริพร เอี่ยมรุ่งโรจน์ ธนาคารแห่งประเทศไทย	
สวัสดิการชุมชน (21 มกราคม 2546)	115 คน	ผู้นำชุมชน 1. ครูชบ ยอดแก้ว กลุ่มสัจจะออมทรัพย์น้ำขาว จังหวัดสงขลา 2. คุณเคล้า แก้วเพชร กลุ่มออมทรัพย์นาหว้า จังหวัดสงขลา 3. คุณโกเมศร์ ทองบุญชู เครือข่ายแผนแม่บทชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช 4. คุณสามารถ พุทธา เครือข่ายออมทรัพย์ชุมชนเมืองลำปาง วิทยากร 1. ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2. อ.อภิญา เวชชัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	1. รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2. คุณลำเรียง เสกขุนทด 3. คุณดวงเดือน พริ้วตะคุ 4. คุณอุดมศักดิ์ เดโชชัย

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
สวัสดิการชุมชน (22 มกราคม 2546)	64 คน	ผู้นำชุมชน (เพิ่มเติม) 1. คุณอรุณ ขาวโอ กลุ่มออมทรัพย์หัวควร จังหวัดสงขลา 2. พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว เครือข่ายอินแปง จังหวัดสกลนคร วิทยากร 1. รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2. คุณชินชัย ชีเจริญ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	1. นายแพทย์โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข 2. คุณสำเร็จ เสกขุนทด 3. คุณดวงเดือน พร้าวตะคุ
เศรษฐกิจชุมชน (21 มกราคม 2546)	130 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณทิวาพร ศรีวรกุล จังหวัดกาญจนบุรี 2. คุณทองสวน ไสคารักษ์ จังหวัดอุบลราชธานี 3. คุณวิโรจน์ คงปัญญา จังหวัดนครศรีธรรมราช 4. คุณสายัญ ทองสม จังหวัดตรัง วิทยากร 1. ดร.ปรีดี โชติช่วง กรมการพัฒนาชุมชน	1. คุณทรงพล เจตนวนิชย์ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา 2. คุณฉวรัย จงบรรจบ 3. คุณประครอง สายจันทร์ 4. คุณทิพวรรณ น้ำพานิช
ธุรกิจ/วิสาหกิจชุมชน (22 มกราคม 2546)	110 คน	ผู้นำชุมชน (เพิ่มเติม) 1. คุณสมปอง บุญรอด จังหวัดตรัง วิทยากร 1. ดร.สิทธิพร ดาแดด	1. คุณธวัชชัย โตสิตระกูล 2. คุณกนิษฐา ปรีชาพิชคุปต์ 3. คุณประครอง สายจันทร์

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
เกษตรกรรมพึ่งตนเอง (21 มกราคม 2546)	105 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณวิจิตร บุญสูง ชมรมรักษัธรรมชาติ จังหวัดยโสธร 2. คุณปรีชา ศิริ เครือข่ายเกษตรทางเลือก จังหวัดเชียงใหม่ วิทยากร 1. คุณเดชา ศิริภัทร มูลนิธิข้าวขวัญ	1. คุณวิฑูรย์ ปัญญากุล กรีนเนท 2. คุณณรงค์ คงมาก 3. คุณศรีไพร บุญสังข์ 4. คุณสามารถ นามโยธา 5. คุณวิริยะ เต็มแก้ว
เกษตรกรรมพึ่งตนเอง (22 มกราคม 2546)	76 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณอรัญ นาคนานาญ เครือข่ายเกษตรธรรมชาติ จังหวัดนครปฐม 2. คุณชนาวุฒิ ทิพย์บำรุง เครือข่ายแผนแม่บทชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช 3. คุณวัลลภ จินดาเบ้า จังหวัดอุบลราชธานี วิทยากร 1. คุณกำราบ พานทอง เครือข่ายตลาดสีเขียว จังหวัดสงขลา	1. คุณณรงค์ คงมาก 2. คุณศรีไพร บุญสังข์

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา (21 มกราคม 2546)	80 คน	ผู้นำชุมชน - คุณสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์ ชุมชนสาคลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา - คุณประสาสน์ รัตนปัญญา เครือข่ายหมอพื้นบ้าน จังหวัดมหาสารคาม - คุณสออด สุขนาค เครือข่ายเหล่าพื้นบ้าน ภาคใต้ วิทยากร - อาจารย์จรัส ทองเกษม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	- คุณจิริกา นุตาลัย - คุณสุเทพ ไชยจันทร์ - คุณสายฝน ตรีณาวงศ์
ศิลปพื้นบ้าน และกระบวนการเรียนรู้ (22 มกราคม 2546)	27 คน	ผู้นำชุมชน - คุณบุญธรรม เทอดเกียรติชาติ มหาวิทยาลัยปทุมธานี จังหวัดนครราชสีมา - คุณวิไลลักษณ์ เกศกุล โรงเรียนชานา จังหวัดยโสธร - คุณชาลิสา บุญศิริ โรงเรียนสืบสานล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ - คุณเจ๊ะปอ สะแรม ลิเกสุลู จังหวัดปัตตานี - คุณวีระ มีเหมือน หนังกใหญ่ จังหวัดอ่างทอง	- คุณสุเทพ ไชยจันทร์ - คุณอัญชัญ แกมเชย - คุณสายฝน ตรีณาวงศ์

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
ผ้าพื้นเมือง (22 มกราคม 2546)	20 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณรัชนีวรรณ คุปรัตน์ จังหวัดขอนแก่น 2. คุณนิตยา นนท์สระเกษ จังหวัดมุกดาหาร 3. คุณศิริพร พลทะกุล จังหวัดหนองบัวลำภู วิทยากร 1. คุณสมยศ สุภาพรหมินทร์	1. คุณถาวรชัย จงบรรจบ 2. คุณอิทธิพล ตั้งกิจ 3. คุณกนิษฐา สุวัชรกุล
หมอพื้นบ้าน/แพทย์แผน ไทย (22 มกราคม 2546)	26 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณบุญยงค์ บัวบุปผา จังหวัดกาฬสินธุ์ 2. คุณประศาสน์ รัตนะปัญญา จังหวัดมหาสารคาม 3. คุณทอง สุขรัตน์ จังหวัดเชียงใหม่ 4. คุณบุญยืน ผ่องแผ้ว จังหวัดลพบุรี วิทยากร 1. นายแพทย์ ประพจน์ เกตุราภาศ กระทรวงสาธารณสุข	1. คุณประยงค์ อูปเสน 2. คุณปิยะราช อินทรพานิช 3. คุณจรัส อมรดลใจ

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
เหล่าพื้นบ้าน (22 มกราคม 2546)	20 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณวิรัช มั่งคะตา จังหวัดขอนแก่น 2. คุณสออด สุขนาค จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3. คุณสุภาวรรณ กองสุวรรณ จังหวัดลพบุรี 4. คุณอิง ไถวสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยากร 1. ดร.สุเทพ อัจฉริยะศรีพงศ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์	1. คุณพิทยพันธ์ แวะศรีพา 2. คุณธนชัย อาจหาญ 3. คุณเสาวลักษณ์ สมสุข
เมื่อนำอยู่ ที่อยู่อาศัยและ การจัดการขยะ (21 มกราคม 2546)	150 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณโอภาส เจริญพจน์ เครือข่ายชุมชนแออัดอุบลราชธานี 2. คุณประทีป บุญหมั่น เครือข่ายชุมชนแออัด จังหวัดเชียงใหม่ 3. คุณสังเวียน นุชเทียน เครือข่ายสลัมสี่ภาค กทม. วิทยากร 1. คุณรตชา จันทรเทียร ที่ปรึกษามูลนิธิสืบ นาคะเสถียร 2. ม.ร.ว.อภินันท์ ระพีพัฒน์ 3. คุณสุรพงษ์ ภูวนะพิบูลย์ นายกเทศมนตรี เมืองระยอง 4. คุณโอภาส ปิ่นปลื้มจิต	1. อาจารย์บัณฑิต อ่อนคำ 2. คุณปรีดา คงแป้น 3. คุณสมภพ พร้อมพองขึ้นบุญ 4. คุณเฉลิมศรี ระดากุล 5. คุณชลกาญจน์ สาชนนารี

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน (22 มกราคม 2546)	64 คน	ผู้นำชุมชน - คุณบุญเรือง ปาระรังษี เครือข่ายชุมชนเมืองเชียงใหม่ - คุณสุทัศน์ เชนประกอบกิจ เครือข่ายชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ - คุณอ่ำ วิเชียรฉาย ชุมชนร่มเกล้า จังหวัดสุราษฎร์ธานี - คุณเจริญ ชันธุริจ เครือข่ายชุมชนเมืองอยุธยา - คุณยินดี ศิวรัตน์ จังหวัดระยอง วิทยากร - คุณสุรพงษ์ ภูชนะพิบูลย์ นายกเทศมนตรี เมืองระยอง	- คุณศรินพร พุ่มมณี - คุณพิชชา แก้วขาว - คุณเฉลิมศรี ระดากุล - คุณชลกาญจน์ ฮาชันนารี
การจัดการขยะโดยชุมชน (22 มกราคม 2546)	30 คน	ผู้นำชุมชน - คุณอุษาวดี อยู่สถาพร - คุณพีรานุช ตรีวัฒนะชวลิต - คุณคุณากร คุ่มสะอาด วิทยากร - คุณขจรศักดิ์ บทคุณวรรณ วงศ์พานิชกรूप จังหวัดพระนครศรีอยุธยา - คุณธารา บัวคำศรี กลุ่มกรีนพีซ - คุณรุ่งวรรณ จรุงเรือง สำนักรักษาความสะอาด กทม.	- คุณปรีดา คงแป้น - คุณมณีนรัตน์ มิตรปราสาท - คุณปนัดดา ทศศิริ - คุณสิริมา ชื้อหา

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
สื่อชุมชน/วิทยุชุมชน (21 มกราคม 2546 (22 มกราคม 2546)	125 คน 50 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณมนตรี อิ่มเอก จังหวัดเชียงใหม่ 2. คุณทวี สร้อยสิริสุนทร จังหวัดนครศรีธรรมราช 3. คุณสันธนา ธรรมสโรจน์ จังหวัดนครราชสีมา 4. คุณวิไลลักษณ์ เลขาข้า จังหวัดปทุมธานี	1. ดร.เอื้อจิตร วิโรจน์ไตรรัตน์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2. คุณอุดมศรี ศิริลักษณ์พร 3. คุณพัฒนจรินทร์ สวนแก้วฉวี 4. คุณเอกชัย ปิ่นแก้ว 5. คุณเสาวลักษณ์ สมสุข
แผนแม่บทชุมชน (22 มกราคม 2546)	87 คน	ผู้นำชุมชน 1. คุณโกเมศร์ ทองบุญชู จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. คุณชาญ อุทธิยะ จังหวัดลำปาง 3. คุณเชษฐา คุ้มระ จังหวัดกระบี่ วิทยากร 1. คุณกิตติศักดิ์ สินธุวานิช สศช. 2. คุณรุ่งทิพย์ ผลานนท์ ธกส.	1. คุณทรงสิน สุขโต 2. คุณสุภานิตร จุมผา 3. คุณพทุทวลัย ชุมทอง

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนอจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
เยาวชน (22 มกราคม 2546)	57 คน	ผู้นำชุมชน - คุณสมศรี จรูญภาค - คุณนพรัตน์ ดวงแก้วเรือน จังหวัดเชียงใหม่ - คุณรุ่งนภา เกศวิรัช จังหวัดลพบุรี - คุณอุดมศักดิ์ เรืองรอง - คุณวรภาควัย ไมตรีพันธ์ - คุณรัตนา ชูแสง กลุ่มชุมชนสร้างสรรค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยากร - คุณเกื้อ แก้วเกตุ YPDC	- คุณกรรณิการ์ บันเทิงจิตร สำนักงานปฏิรูประบบสาธารณสุข - คุณไพริน องค์กรกุล - คุณเทิดทูน ขวงทอง - คุณวรรณเพ็ญ เกิดสุวรรณ
ผู้สูงอายุ (22 มกราคม 2546)	48 คน	ผู้นำชุมชน - คุณวินิจ ไชยบุญ จังหวัดกระบี่ - คุณสันต์ บุญคง จังหวัดสตูล - คุณสมนึก มีทอง จังหวัดอำนาจเจริญ - คุณแท้ คงหัวรอบ จังหวัดอุทัยธานี วิทยากร - รศ.ระพีพรรณ คำหอม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	- คุณสมภพ พร้อมพ้อชื่นบุญ - คุณอินทาว คลังทอง - คุณสิริมา ชื้อหา

กลุ่มย่อย	ผู้เข้าร่วม	ผู้นำเสนจากชุมชน/วิทยากรภายนอก	ผู้ดำเนินการ/บันทึก
ชนเผ่า และคนพลัดถิ่น (22 มกราคม 2546)	28 คน	ผู้นำชุมชน - คุณเฟย ศรีสมบัติ ชนเผ่าเมี่ยน จังหวัดพะเยา - คุณประเสริฐ อินทจักร คนไทพลัดถิ่น จังหวัดระนอง - คุณหามะ มะยูคิงการี ชนเผ่ามลายู จังหวัดนราธิวาส วิทยากร - อาจารย์ชูพนิจ เกษมณี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์ประสานมิตร	- คุณมณฑา อัจฉริยะกุล - คุณพิเชษฐ์ แสงทอง - คุณเอกชัย ปิ่นแก้ว

รายการเอกสารประกอบการสัมมนา

1. “วิถีพลังไท” ผู้ชุมชนพึ่งตนเอง (เล่ม 1) ภาพรวมสถานการณ์ ชุมชนพึ่งตนเอง 8 เรื่อง
2. ภาพรวมพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ภาพรวม พัฒนาคณะกรรมการองค์กรชุมชน พัฒนาการและขบวนการชุมชนภาคต่าง ๆ
3. “รวมพลัง รักวิถีไท” ผู้ชุมชนพึ่งตนเอง (เล่ม 2) ภาพรวมสถานการณ์และกรณีตัวอย่างงานพัฒนา ภาคกลาง และสรุปการสัมมนา รวมพลังรักวิถีไท เครือข่ายชุมชนภาคกลาง 16–18 ธันวาคม 2545
4. “คัมภีร์วิชาการไทบ้าน” (เล่ม 3) พลังวิถีไทอีสานสู่การพึ่งตนเอง เอกสารสรุปผลจากงาน “คัมภีร์วิชาการไทบ้าน” วันที่ 13–15 ธันวาคม 2545 และรูปธรรมการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ภาค 6 ด้าน 20 กรณี
5. ประสบการณ์งานพัฒนาจากภาคใต้ 6 เล่ม ประกอบด้วย
 - สวัสดิการชุมชน วิทย์ชุมชน ธุรกิจชุมชน
 - สถานการณ์และบทเรียน กระบวนการ “แผนชีวิตชุมชน” ภาคใต้
 - ธุรกิจเพื่อแลกเปลี่ยนอนาคตชุมชน (ชุดที่ 1) 18 กรณี ธุรกิจชุมชนภาคใต้
 - ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร (ชุดที่ 2) 7 กรณี การดูแลจัดการทรัพยากรโดยชุมชน
 - ออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชน (ชุดที่ 3) 8 กรณี ออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน
 - ภูมิปัญญาเพื่อการฟื้นฟูชุมชน (ชุดที่ 4) 11 กรณี การใช้ภูมิปัญญาชุมชน
6. เอกสารภาคเหนือ 2 เล่ม ประกอบด้วย
 - พลังชุมชนสู่วิถีการพึ่งตนเอง เอกสารสรุปการสัมมนาภาคเหนือ 17–18 ธันวาคม 2545
 - การจัดการทรัพยากรโดยองค์กรชุมชน
7. ข้อเสนอจากการจัดเวทีสังเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็น 8 ประเด็น 9 มกราคม 2546
8. “๑๐๐ เรื่องภูมิปัญญา พัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง” เอกสารข้อมูลภูมิปัญญาภาคต่างๆ ที่นำมาแสดง สานิตในงานมหกรรมสัมมนา 44 กรณี
9. เอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อยเด็กและเยาวชน กรณีตัวอย่างด้านเด็กและเยาวชน 8 กรณี
10. พัฒนาการองค์กรการเงินชาวบ้าน ไทย–ลาว–กัมพูชา
11. การสร้างธรรมาภิบาลในขบวนการพัฒนา โดย นพ. ประเวศ วะสี
12. มาช่วยกัน “ทำใหม่” ให้ดีขึ้น โดย นายไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม